

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

LPO.410.004.03.2017

P/17/099

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

ul. Dożynkowa 9H, 61-662 Poznań

T +48 61 655 62 00, F +48 61 655 62 01

lpo@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/17/099 – Działalność resocjalizacyjna młodzieżowych ośrodków wychowawczych ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontrolerzy	Joanna Jóźwiak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/37/2017 z 7 lutego 2017 r. Irena Wróblewska, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/44/2017 z 3 marca 2017 r. (dowód: akta kontroli str. 1-3)
Jednostka kontrolowana	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Cerekwicy Nowej, Cerekwica Nowa 1, 63-233 Jaraczewo (dalej: Ośrodek lub MOW)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Marek Krzyżostaniak ² Dyrektor Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Cerekwicy Nowej (dalej: Dyrektor Ośrodka lub MOW) (dowód: akta kontroli str. 4-6)

II. Ocena kontrolowanej działalności³

Ocena ogólna

W latach 2012-2016 w MOW, poza działalnością edukacyjną i wychowawczą, realizowano szereg zajęć i programów terapeutycznych, mających pozytywnie wpływać na prowadzony proces resocjalizacji. Działania skierowane na wychowanki, które w większości przejawiały znamiona demoralizacji, miały na celu nabycie umiejętności ułatwiających oraz korygujących funkcjonowanie społeczne i powrót do środowiska społecznego nieletnich. Podejmowana była również współpraca ze środowiskiem lokalnym oraz z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży. W Ośrodku nie odnotowano żadnych nadzwyczajnych zachowań, a liczba skreślonych wychowanek z powodu przeniesienia do innego MOW ze względów wychowawczych obniżyła się. Pomimo podejmowanych działań nastąpił wzrost liczby wychowanek wykreślonych z MOW ze względu na ucieczkę, brak powrotu z urlopu lub przepustki. Wzrosła również liczba ucieczek z 25 w 2012 r. do 31 w 2016 r. Spośród objętych kontrolą 30 byłych wychowanek – jedynie 9 podjęło dalszą naukę, a 7 weszło w konflikt z prawem. Do realizacji Indywidualnego Programu Usamodzielnienia przystąpiło 12, spośród 15 objętych kontrolą wychowanek, które zostały wykreślane z MOW w związku z osiągnięciem 18. roku życia. Prowadzony przez Ośrodek monitoring losów byłych wychowanek ograniczony był jedynie do kontaktów telefonicznych i listownych z niektórymi z nich.

¹ Okres objęty kontrolą to lata 2012-2016.

² Od 1 września 1997 r.

³ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. W przypadku, gdy sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia się ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły m.in.:

- nieprzeprowadzania w latach 2012-2016, wielospecjalistycznych ocen poziomu funkcjonowania wychowanków,
- opracowywania Indywidualnych Programów Edukacyjno-Terapeutycznych, w których nie określono okresu oraz wymiaru godzin udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, nie wskazano zakresu współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży, nie ustalono działań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego i sposobu realizacji tych działań oraz zakresu współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami dziecka w realizacji zadań MOW,
- niedokonywania oceny zasadności pobytu nieletnich w MOW przez zespół udzielający pomocy psychologiczno-pedagogicznej,
- nieprzestrzegania procedury zgłaszania policji i sądowi rodzinnemu faktu ucieczki wychowanki z MOW (w czterech przypadkach na 10 zbadanych),
- niezapoznawania przybyłych nieletnich do MOW z ich prawami i obowiązkami niezwłocznie, w dniu ich przyjęcia (w dziewięciu przypadkach na 15 zbadanych wychowanki zapoznano z prawami i obowiązkami odpowiednio w dniu następnym lub po dwóch dniach po przybyciu oraz po upływie 27 dni, a nawet 5 miesięcy oraz roku i 11 miesięcy od przybycia do Ośrodka),
- przekraczania dopuszczalnej liczby wychowanków w grupach wychowawczych (od 1 do 4 wychowanków) oraz uczennic w oddziałach szkolnych (od 1 do 2 uczennic),
- nieokreślenia w Statucie MOW spraw, w których rada pedagogiczna, wykonując zadania rady ośrodka, zasięga opinii samorządu wychowanków oraz zakresu zadań niepedagogicznych pracowników Ośrodka.

Wskazane powyżej nieprawidłowości nie pozostawały bez wpływu zarówno, na jakość, jak i na skuteczność procesu resocjalizacji nieletnich.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Przygotowanie MOW do realizacji zadań, w tym zapewnienie warunków bezpieczeństwa i poszanowania godności osobistej wychowanków

Opis stanu
faktycznego

1.1. Rada Powiatu Jarocińskiego⁴ przekazała Samorządowi Województwa Wielkopolskiego MOW w Cerekwicy Nowej wraz z mieniem powiatowym, będącym we władaniu tej placówki. Zgodnie z porozumieniem zawartym 5 lipca 2005 r., pomiędzy zarządem województwa i zarządem powiatu, od 1 sierpnia 2005 r. Ośrodek funkcjonuje w strukturach samorządu wojewódzkiego.

(dowód: akta kontroli, str. 7-26)

Zagadnienia w sprawie zapewnienia wychowankom bezpieczeństwa, poszanowania ich godności osobistej oraz stosowania nagród i kar zostały uregulowane w Statucie⁵ Ośrodka i regulaminach wewnętrznych⁶. W Statucie postanowiono, m.in., że:

⁴ Uchwałą nr XXI/135/04 z 26.08.2004 r.

⁵ W kontrolowanym okresie do 22.11.2015 r. obowiązywał Statut nadany zarządzeniem nr 2/2014 Dyrektora MOW z 29.01.2014 r., następnie od 23.11.2015 r. został wprowadzony Statut nadany zarządzeniem nr 14/2015 Dyrektora MOW z 23.11.2015 r.

- celem Ośrodka jest tworzenie właściwych warunków wychowania, kształcenia, zdrowotnych i materialnych dla prawidłowego rozwoju przebywających w Ośrodku dziewcząt; eliminowanie przyczyn i przejawów niedostosowania społecznego; przygotowanie wychowanek do podjęcia decyzji dotyczącej wyboru kierunku kształcenia zawodowego i do prawidłowego uczestnictwa w życiu społecznym oraz zapewnienie podstawowej opieki lekarskiej i pielęgniarskiej. Zadania te realizowane są głównie poprzez: organizowanie zajęć dydaktycznych, profilaktyczno-wychowawczych, terapeutyczno-specjalistycznych i resocjalizacyjnych; wspomaganie wychowanek w zakresie nabywania umiejętności życiowych ułatwiających funkcjonowanie społeczne; wspieranie rodziców (opiekunów prawnych) w pełnieniu funkcji wychowawczej i edukacyjnej; udzielanie pomocy rodzicom (opiekunom prawnym), wychowawcom i nauczycielom w zakresie doskonalenia umiejętności niezbędnych we wspieraniu rozwoju wychowanek; pomoc w planowaniu kariery edukacyjnej i zawodowej; podejmowanie działań interwencyjnych w przypadku zachowań wychowanek zagrażających ich zdrowiu lub życiu; współpraca ze środowiskiem lokalnym;
- współpraca z rodzicami (opiekunami prawnymi) polega na informowaniu o: przebiegu procesu resocjalizacji, zachowaniu, ucieczce, ciąży, postępach, trudnościach i specjalnych uzdolnieniach, o ocenach, jak również na wspieraniu ich w sytuacjach trudnych emocjonalnie i wychowawczo;
- Ośrodek współpracuje m.in. z sądami, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, powiatowymi centrami pomocy rodzinie, ośrodkami pomocy społecznej, policją;
- wychowanka ma prawo m.in. do: opieki wychowawczej i warunków pobytu zapewniających bezpieczeństwo, ochronę przed przemocą fizyczną bądź psychiczną, poszanowania godności i nietykalności osobistej, równego traktowania wobec prawa w procesie dydaktyczno-wychowawczym, edukacji i rozwijania zainteresowań i talentów, sprawiedliwej, jawnej i obiektywnej oceny i postępów w nauce, ochrony zdrowia, swobody myśli, słowa i światopoglądu, poszanowania prywatności, ochrony więzi rodzinnych, przepustek, nagród i przywilejów, pomocy materialnej, zgłaszania skarg, uwag, wniosków i odwołań w formie pisemnej lub ustnej do Dyrektora;
- do obowiązków wychowanki należy m.in.: staranne przygotowywanie się i uczestniczenie w zajęciach edukacyjno-wychowawczych, ponoszenie odpowiedzialności za własne postępowanie, dbałość o własne i wspólne dobro, przestrzeganie terminowości powrotów z przepustek i urlopów, zakaz palenia tytoniu, spożywania alkoholu i środków odurzających, zakaz naruszania cudzej własności.

(dowód: akta kontroli, str. 134-203, 215-216)

Rada Pedagogiczna, w latach 2015-2016, wprowadziła jedną zmianę⁷, uwzględnioną w aktualnie obowiązującym statucie MOW. Sprawę udostępnienia Statutu Dyrektor wyjaśnił tym, że „jest on dostępny na stronach internetowych MOW, jak również znajduje się w każdej grupie wychowawczej oraz w sekretariacie Ośrodka”. O jego dostępności i najważniejszych uregulowaniach z niego wynikających, jak podał

⁶ Obowiązujące uregulowania wewnętrzne Ośrodka: regulamin odwiedzin wychowanek, obowiązujący od 1.09.2011 r., procedura przyjęcia nowej wychowanki, regulamin stosowania środków przymusu bezpośredniego wobec wychowanek; regulamin strategii działań wychowawczych, zapobiegawczych i interwencyjnych wobec przebywającej w placówce młodzieży; regulamin udzielania pomocy interwencyjnej w sytuacjach kryzysowych; procedura organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej; regulamin samorządu wychowanek; regulamin oceniania zachowania wychowanek; regulamin Rady Pedagogicznej.

⁷ Zmiana ta polegała na nadaniu nowego brzmienia przepisu § 21 ust. 1 pkt 10 o treści „wniosek dyrektora do sądu: a) o uchylenie, b) warunkowe urlopowanie, c) zwolnienie z Ośrodka”, na uchyleniu pkt 11 § 21 ust. 1 i pkt 7 § 21 ust. 2, na zmianie brzmienia przepisu § 21 ust. 2 pkt 9 na „wszczęcie procedury zmiany ośrodka wychowawczego na poprawczy” oraz na zmianie brzmienia przepisów § 17 ust. 1 pkt 10 na „uczestniczenia w życiu placówki, we wszelkiego rodzaju zajęciach grupowych i indywidualnych spośród, których przynajmniej dwie godziny dziennie jest organizowana na świeżym powietrzu”.

Dyrektor, „jest informowana każda wychowanka podczas przyjęcia do placówki, a opiekunowie prawni są informowani przez wychowawców”.

(dowód: akta kontroli, str. 145, 170, 574)

Katalog nagród stosowanych w Ośrodku obejmował: pochwałę ustną, indywidualną; pochwałę odczytaną na zebraniu społeczności Ośrodka; przyznanie dyplomu uznania; wysłanie do rodziców listu pochwalnego do sądu; wpis do kroniki Ośrodka; dodatkowy urlop; nagrodę rzeczową lub pieniężną; uprawnienia wynikające z oceny z zachowania; wniosek Dyrektora do sądu o uchylenie środka wychowawczego, o warunkowe urlopowanie lub o zwolnienie z Ośrodka; powierzenie w formie wyróżnienia do realizacji reprezentacyjnego zadania lub roli podczas ważnych dla placówki uroczystości i spotkań.

(dowód: akta kontroli, str. 145)

Przewidziane w Statucie kary obejmowały: upomnienie; nagane Dyrektora; obniżenie oceny z zachowania; powiadomienie rodziców/sądu o nagannym zachowaniu; wstrzymanie nagrody lub przesunięcie terminu przepustki/urlopu; wszczęcie procedury zmiany ośrodka wychowawczego na poprawczy. Katalog kar przyjęty w statucie nie naruszał reguł i zleceń przyjętych w Regulach Narodów Zjednoczonych⁸ oraz w przepisach art. 72 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej⁹.

MOW stosował praktykę umieszczania w izolatce wychowanki powracającej z urlopowania w stanie nietrzeźwym. Dyrektor w wyjaśnieniach w tej sprawie podał, że są to sporadyczne przypadki (1-3 w ciągu roku), związane z powrotem nieletnich do placówki po okresie urlopowania, będących w stanie wskazującym na spożycie alkoholu. Wychowankę umieszcza się w izolatce w celu wytrzeźwienia oraz odizolowania od pozostałych wychowanek. Dodał, że nie jest to związane z karaniem, a jedynie zapobieganie następstwom związanym z dysfunkcją zachowania po spożytym alkoholu.

(dowód: akta kontroli, str. 145, 146, 573, 583)

W § 22 statutu, w zakresie trybu odwoływania się od kary postanowiono, że każda wychowanka ma prawo zgłaszania odwołań w formie ustnej lub pisemnej do Dyrektora Ośrodka, który po rozpatrzeniu sprawy udziela odpowiedzi w formie ustnej lub pisemnej w terminie siedmiodniowym.

(dowód: akta kontroli, str. 146)

Uregulowaniami wewnętrznymi MOW¹⁰ nie objęto spraw dotyczących: konwojowania wychowanek do Ośrodka, (jeśli nie były dowożone przez Policję); badania na obecność alkoholu lub innego środka użytego w celu wprowadzenia się w stan odurzenia oraz zapobiegania wnoszenia do Ośrodka alkoholu, narkotyków i niebezpiecznych narzędzi¹¹.

Z wyjaśnień Dyrektora wynika, że dowożenie wychowanek odbywa się transportem własnym Ośrodka i zawsze pod opieką pedagoga, psychologa bądź wychowawcy z zachowaniem należytych standardów bezpieczeństwa. Ponadto nie stosuje się badań wychowanek na obecność alkoholu lub innych substancji zmieniających świadomość, a w skrajnych przypadkach korzysta się z pomiaru zawartości alkoholu we krwi nieletniej z udziałem funkcjonariuszy policji, z czego placówka skorzystała jeden raz w ubiegłym roku. Dodał, że w latach 2015 – 2016 nie odnotowano zdarzeń nadzwyczajnych takich, jak np. ucieczki w trakcie dowożenia wychowanek do

⁸ Nr 66 i 67 Rezolucji Zgromadzenia Ogólnego 45/113 z 14.12.1990 r., w zaleceniach nr 32 i 93.1 przyjętych w Zaleceniach CM/Rec (2008) 11 Komitetu Ministrów z 5.11.2008 r.

⁹ Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.

¹⁰ Obowiązującymi w latach 2015-2016.

¹¹ Poza zapisem w „Regulaminie dla mieszkańców, gości i innych osób odwiedzających MOW w Cerekwicy Nowej”, w brzmieniu: „nie pal tytoniu, ani nie spożywaj alkoholu w przestrzeni”.

Ośrodka przez pracowników MOW. Zdarzyły się jednak sytuacje niepokojące i stanowiące zagrożenie bezpieczeństwa w czasie podróży w związku z przewożeniem dwóch wychowanek, które zachowywały się prowokacyjnie i wulgarnie, wzajemnie inspirowały do zachowań buntowniczych, przeszkadzających w bezpiecznej podróży. W bieżącym roku szkolnym miała miejsce sytuacja zagrażająca bezpieczeństwu wychowawcy i kierowcy samochodu służbowego, którym przewożone były dwie wychowanki, które w trakcie podróży przejawiały bardzo wzmożony poziom agresywności.

(dowód: akta kontroli, str. 575, 576, 579, 583, 968-969)

Zasady postępowania dopuszczające użycie siły fizycznej w przypadku zdarzeń nadzwyczajnych, takich jak: akty wandalizmu, agresja i przemoc fizyczna lub psychiczna wobec innych wychowanek, wychowawców, samookaleczenia, próby samobójstw oraz ucieczek, zostały uregulowane w regulaminie stosowania środków przymusu bezpośredniego. W MOW założony był rejestr przypadków zastosowania środków przymusu bezpośredniego wobec wychowanek oraz sporządzano sprawozdania ze stosowania środków przymusu.

(dowód: akta kontroli, str. 171-175, 724-726)

Ośrodek zapewnia opiekę pielęgniarki, zatrudnionej w pełnym wymiarze (§ 29a statutu). Wychowanki z chwilą przybycia do Ośrodka rejestrowane są w przychodni lekarskiej w Jarocinie, a w razie nagłych zachorowań, wychowawca mający dyżur w grupie wychowawczej wzywa karetkę pogotowia. Wychowanki wymagające odseparowania od pozostałych dziewcząt umieszcza się w izolacie. Zakupu i dystrybucji leków dokonuje, zgodnie z zakresem czynności, pielęgniarka. Leki, odpowiednio zabezpieczone przechowuje się w zamkniętym pomieszczeniu gabinetu pielęgniarki. Według Dyrektora Ośrodka przyjęte rozwiązania nie stwarzają problemów związanych z zapewnieniem opieki medycznej w placówce.

(dowód: akta kontroli, str. 147, 574, 575)

1.2. W okresie objętym kontrolą w MOW prowadzone było Gimnazjum Specjalne, a od roku szkolnego 2016/2017 prowadzona jest także Zasadnicza Szkoła Zawodowa (dalej ZSZ), kształcąca w zawodzie kucharz.

Na 31 grudnia 2015 r. liczba wychowanek i uczennic wynosiła 69, a na 31 grudnia 2016 r. – 66. MOW był przygotowany na przyjęcie łącznie 84 wychowanek¹².

(dowód: akta kontroli, str. 393-431)

Na koniec grudnia 2015 r. w Gimnazjum było sześć oddziałów szkolnych, a na koniec 2016 r. - pięć oddziałów szkolnych w Gimnazjum i jeden w ZSZ.

Dopuszczalna liczebność wychowanek w grupach wychowawczych oraz uczennic w oddziałach została przekroczona, co opisano w sekcji „ustalone nieprawidłowości” niniejszego wystąpienia.

(dowód: akta kontroli, str. 205, 206)

W latach 2015-2016 do Ośrodka zostały skierowane 232 nieletnie, z tego nie doprowadzono 109 (47% skierowanych). W tym okresie do MOW zostały przyjęte i proces resocjalizacji realizowały 123 wychowanki (53% skierowanych); nie było przypadku odmowy przez Dyrektora przyjęcia nieletniej do Ośrodka.

(dowód: akta kontroli, str. 207)

1.3. W Ośrodku na dzień 31 grudnia 2015 r. zatrudnionych było 27 wychowawców¹³, a na 31 grudnia 2016 r. – 26¹⁴. Tygodniowy obowiązkowy wymiar godzin zajęć wychowawcy MOW wynosił 24 godziny¹⁵.

¹² Poziom wykorzystanych miejsc w MOW wyniósł odpowiednio 82,1% i 78,6%.

¹³ W tym 1 na urlopie macierzyńskim.

Na przykładzie jednego tygodnia miesiąca października 2015 r. i 2016 r. ustalono, że odpowiednio 16 (59,3%) i 12 (46,2%) wychowawców przekroczyło tygodniowy wymiar czasu pracy. Wystąpiły również przypadki pełnienia przez wychowawców dyżurów trwających krócej niż 24 godziny tygodniowo. Dyrektor wyjaśnił to specyfiką pracy w internacie uniemożliwiającą ułożenie planu pracy wychowawcy w taki sposób, aby w każdym tygodniu wypracowywał on pensum 24 godzin, na co miało wpływ wiele czynników, m.in. doprowadzanie wychowanek w ciągu całego roku, wyjazdy wychowanek na przerwy świąteczne, wakacje letnie, ferie zimowe, wycieczki.

Organ prowadzący przeprowadził w 2016 r. kontrolę w tym zakresie i ustalił, że w okresie tygodniowym występują przekroczenia, niemniej jednak rozliczenie czasu pracy następuje w roku szkolnym i nieprawidłowości nie stwierdził. W wyniku kontroli NIK ustalono, że w październiku 2015 r. dyżur wychowawcy w internacie pełniły trzy osoby, niebędące wychowawcami (dwie nauczycielki i psycholog). Dyrektor wyjaśnił, że we wrześniu 2015 r. z powodu małej liczby doprowadzonych wychowanek, zostały połączone klasy drugie, co spowodowało niewypracowanie pensum przez nauczycieli i uzupełniali je w internacie w miesiącu październiku, w którym to miesiącu dwóch wychowawców przebywało na długotrwałym zwolnieniu lekarskim.

(dowód: akta kontroli str. 286-294, 303, 327, 328, 1038)

Obowiązkowy wymiar zajęć pedagogów i psychologów wynosił 20 godzin tygodniowo¹⁴. W arkuszu organizacyjnym organ prowadzący zatwierdził dwa etaty dla psychologów i dwa etaty dla pedagogów, co przy liczbie wychowanek wynoszącej 71 (na dzień 30.09.2016 r.) oraz 66 (na dzień 31.12.2016 r.) zapewniało tygodniową liczbę godzin pedagogów i psychologów zgodną z wymogami § 24 ust. 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 2 listopada 2015 r. w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt ich dzieci w tych placówkach¹⁷. Faktycznie, w latach 2015-2016, w Ośrodku zatrudnionych było trzech pedagogów¹⁸ oraz trzech psychologów¹⁹. Ośrodek zatrudniał ponadto sześciu specjalistów w wymiarze 2-8 godzin tygodniowo, którzy prowadzili zajęcia z zakresu treningu „zastępowania agresji”, profilaktyki uzależnień, muzyki, EEG Biofeedback, zajęcia metodą Tomatisa.

(dowód: akta kontroli str. 325, 326, 329, 331, 443-452)

W porze nocnej 31 grudnia 2016 r. w Ośrodku przebywało 10 wychowanek, a dyżur nocny sprawowały dwie osoby (opiekun nocny i wychowawca dyżurny)²⁰. W okresie objętym kontrolą w Ośrodku, ze względu na liczbę wychowanek, w porze nocnej liczba osób sprawujących opiekę była zwiększona o jedną. Dyżur nocny był sprawowany w ten sposób, że dwie osoby pełniły dyżur w dwóch internatach (B i C), a jedna w internacie (A). Według wyjaśnień Dyrektora pomimo, że budynki internatów są od siebie oddalone, zabezpieczenie pracy nocnej było wystarczające, ponieważ

¹⁴ W tym 1 na urlopie macierzyńskim.

¹⁵ Zgodnie z art. 42 ust. 3 pkt 8 lit. c ustawy z 26.01.2017 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2016 r., poz. 1379 ze zm.).

¹⁶ Ustalony uchwałą Sejmiku Województwa Wielkopolskiego Nr LII/870/06 z 25.09.2006 r. w sprawie ustalenia rozmiaru i zasad udzielania zniżek od tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć dyrektorom, wicedyrektorom oraz nauczycielom pełniącym inne stanowiska kierownicze w szkołach i placówkach oraz zwolnień od obowiązku realizacji tygodniowego obowiązkowego wymiaru zajęć; określenia tygodniowego, obowiązkowego wymiaru godzin zajęć niektórych nauczycieli, w tym nauczycieli szkół zaocznych, pedagogów, psychologów oraz zasad zaliczania do wymiaru godzin poszczególnych zajęć w kształceniu zaocznym, dla których organem prowadzącym jest Samorząd Województwa Wielkopolskiego, ze zmianami wprowadzonymi uchwałą nr XXXIII/665/13 z 22.04.2013 r.

¹⁷ Dz.U. poz. 1872, rozporządzenie zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie działania placówek publicznych z 2015 r.”, obowiązujące od 1.09. 2016 r.

¹⁸ W tym jeden na pełen etat i dwóch w wymiarze po ½ etatu każdy.

¹⁹ W tym jeden na pełen etat i dwóch w wymiarze po ½ etatu każdy.

²⁰ Zgodnie z przepisami § 25 ust. 4 i 5 rozporządzenia w sprawie działania placówek publicznych z 2015 r.

pomieszczenia mieszkalne dla wychowanek w internacie A rozmieszczone są na jednym poziomie, co pozwala zapewnić nadzór nad wychowankami oraz ich bezpieczeństwem.

(dowód: akta kontroli str. 342, 1038-1039)

Osoby zatrudnione na dzień 31 grudnia 2016 r. na stanowiskach: wychowawców, psychologa i pedagoga szkolnego posiadały kwalifikacje wymagane przepisami²¹. Dwóch psychologów, posiadających wykształcenie wyższe na kierunku psychologia, w specjalności nieodpowiadającej prowadzonym zajęciom, zostało zatrudnionych w MOW za zgodą Kuratorium Oświaty.

(dowód: akta kontroli str. 217-218, 306-322, 432-436)

Kadra zatrudniona w MOW w latach 2012-2016 uczestniczyła w szkoleniach, kursach, zajęciach podnoszących kwalifikacje zawodowe, dotyczących takich zagadnień jak: mediacje rówieśnicze, narkotyki i dopalacze, pozytywna dyscyplina, gry psychologiczne - jak radzić sobie w kontakcie z trudnym uczniem lub rodzicem, metody diagnozy funkcjonowania ucznia w zespole rówieśniczym, trening umiejętności prospołecznych - jako program pracy z uczniem mającym trudności społeczne i emocjonalne, zespół Aspergera. Ponadto jeden z wychowawców ukończył studia podyplomowe w zakresie: psychologiczne wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży z trudnościami.

(dowód: akta kontroli str. 217-218, 306-322)

1.4. Od września 2013 r. w MOW był realizowany program profilaktyczno-edukacyjny pn. „Już Cię kocham, więc zaczekam – świadome, odpowiedzialne macierzyństwo”. Program składał się z części teoretycznej prowadzonej w formie warsztatów psychoedukacyjnych poruszających problematykę higieny ciąży, przebiegu porodu, radzenia sobie z bólem, doboru odzieży i obuwia dla ciężarnej, odpoczynku, odpowiedniej diety oraz z części praktycznej trwającej 3-4 dni po 24 godziny, podczas której wychowanka sprawowała opiekę nad fantomem niemowlaka oraz uczyła się umiejętności opiekuńczych wobec dziecka.

(dowód: akta kontroli str. 437-442)

Działania podejmowane przez pedagogów i psychologów²² wobec wychowanek w ciąży²³ obejmowały m. in. indywidualne rozmowy wspierające i na temat ciąży, rozmowy z ich opiekunami prawnymi, ustalenie form pomocy.

W wyjaśnieniach Dyrektor MOW podał, że od bardzo dawna prowadzone są działania na rzecz możliwości zamieszkiwania w Ośrodku wychowanek z ich nowonarodzonymi dziećmi. Głównym oponentem dla tego rozwiązania była pani Doradca Ministra ds. Resocjalizacyjnych, która uważała, że aktualne rozwiązania prawne rozwiązują ten problem w ramach działalności Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie. Dodał, że MOW zainteresował tym zagadnieniem także Fundację „PoDRUGIE”, z którą podejmował określone działania w sferze uregulowań prawnych, jak dotąd bez efektu. MOW prowadzi przygotowania do podjęcia się opieki nad początkowo jedną, dwiema wychowankami polegające m.in. na organizacji i przystosowaniu jednej grupy wychowawczej w budynku B na parterze na potrzeby tych wychowanek. Rada pedagogiczna pozytywnie zaopiniowała te działania.

(dowód: akta kontroli str. 437-442, 611-617, 969)

²¹ Przepisy §§ 15, 19 i 20 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 12.03.2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz. U. z 2015 r., poz. 1264).

²² W związku z wejściem w życie od 1.09.2016 r. przepisów § 16 rozporządzenia MEN w sprawie zasad działania placówek publicznych z 2015 r.

²³ W roku szkolnym 2014/2015 – sześć wychowanek było w ciąży; w roku szkolnym 2015/2016 – cztery, a w bieżącym roku szkolnym – sześć.

1.5. W trakcie oględzin dokonanych przez NIK ustalono, że:

- na terenie Ośrodka znajdują się: trzy internaty (A, B, C), sala gimnastyczna, budynek szkoły z częścią „administracyjną”, budynki mieszkalne nr: 2, 5, 6, 7, 8, budynek garażowy, budynek kotłowni, budynek gospodarczo-garażowy;
- pokoje mieszkalne w internatach są od dwu do sześćoosobowych²⁴, wyposażone w łóżka jednoosobowe, w tym piętrowe lub tapczany, poduszki, kołdry, pościel, szafki do przechowywania rzeczy osobistych, dla każdej wychowanki, szafy ubraniowe;
- w internacie B i C każdy pokój posiadał łazienkę z prysznicem, toaletę i umywalkę, a w Internacie A jedna łazienka wyposażona w 3-4 umywalki, 2 kabiny wc i 2 kabiny prysznicowe przypadała na 12- osobową grupę wychowanek;
- łazienki i toalety gwarantowały korzystanie z nich w sposób zapewniający intymność i zgodność z zasadami higieny;
- w internatach znajdowały się pomieszczenia rekreacyjno-wypoczynkowe, miejsca do samodzielnego przygotowywania posiłków przez wychowanki, posiadające odpowiednie warunki do przechowywania i obróbki żywności oraz miejsca umożliwiające wychowankom samodzielne pranie rzeczy osobistych oraz ich suszenie;
- w internacie A, przy gabinecie pielęgniarki usytuowany był pokój dla chorych wychowanek;
- w pokojach, łazienkach i sanitariatach nie było zamontowanych kamer;
- obiekt sali gimnastycznej Ośrodka stanowił budynek parterowy z salą gimnastyczną, szatnią i gabinetem nauczyciela WF;
- w budynku Gimnazjum znajdowało się 6 sal lekcyjnych dla 16 uczniów każda, kawiarenka, pokój nauczycielski, gabinet wicedyrektora i biblioteka szkolna;
- w warsztacie szkolnym znajdowały się: pracownia gastronomiczna z wydzielonymi stanowiskami do obróbki wstępnej (brudnej, czystej) i termicznej, sala do przygotowywania ciast i potraw mącznych, jadalnia, toaleta. Wyposażeniem warsztatu były szafy kuchenne, szafy do zmiany odzieży oraz biurko nauczyciela.

(dowód: akta kontroli str. 393-431, 593)

Ośrodek spełniał normy bezpieczeństwa określone w przepisach rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach²⁵, w ten sposób, że:

- przestrzeń pomiędzy biegami schodów w budynku internatu C, pomiędzy pierwszym i drugim piętrem, zabezpieczona była siatką;
- pomieszczenia Ośrodka, w szczególności pokój nauczycieli wychowania fizycznego²⁶, internaty oraz kuchnia, wyposażone były w apteczki zaopatrzone w środki niezbędne do udzielenia pierwszej pomocy;
- w pomieszczeniach sanitarno-higienicznych zapewniona była bieżąca ciepła i zimna woda;
- przy wyjściu z terenu Ośrodka, za furtką, ustawione były znaki poziome oznaczające przejście dla pieszych, przed którym umieszczony był znak drogowy „Uwaga dzieci”.

²⁴ Zgodnie z § 78 rozporządzenia MEN w sprawie zasad działania placówek publicznych z 2015 r., organy prowadzące młodzieżowe ośrodki wychowawcze, które w dniu wejścia w życie rozporządzenia nie spełniały wymagań, o których mowa w § 26 tego rozporządzenia, mają czas na dostosowanie ośrodków do tych wymagań do 31.08.2020 r.

²⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 31.12.2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2003 r., Nr 6, poz. 69 ze zm.), dalej „rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny”.

²⁶ W czasie oględzin apteczka znajdowała się w biurku zamkniętym na klucz, do którego nie miał dostępu nauczyciel prowadzący zajęcia WF. Po interwencji Dyrektora MOW klucze do biurka z apteczką zostały udostępnione do użytku nauczycielom prowadzącym zajęcia WF.

(dowód: akta kontroli str. 393-431, 592)

W latach 2015-2016 Dyrektor Ośrodka prowadził kontrole obiektów pod kątem zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków ich wykorzystania, o których mowa w przepisach § 3 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. Zalecenia pokontrolne dotyczyły napraw bieżących usterek wyposażenia i sprzętu stwierdzonych w wyniku przeglądu. W protokołach zawarto zapis, że „zauważone i zgłoszone usterki są usuwane na bieżąco”.

(dowód: akta kontroli str. 343-356)

Poszczególne obiekty Ośrodka były poddane kontrolom okresowym pięcioletnim²⁷. Ostatnia taka kontrola przeprowadzona była 15 kwietnia 2012 r. Termin wykonania zaleceń zawartych w protokołach z tej kontroli wyznaczono do 15 kwietnia 2017 r. Kontrole roczne wszystkich obiektów przeprowadzone zostały, co roku, w dniu 15 kwietnia (2015 r. i 2016 r.), terminem realizacji zaleceń pokontrolnych był dzień 14 kwietnia odpowiednio 2016 i 2017 r. Kontrole te przeprowadziły osoby posiadające uprawnienia w zakresie konstrukcji budowlanych, instalacji i sieci sanitarnych, sieci i instalacji elektrycznych.

Dla każdego obiektu budowlanego prowadzona była książka obiektu budowlanego.

(dowód: akta kontroli str. 357-392)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1) W Statucie MOW nie określono spraw, w których rada pedagogiczna, wykonując zadania rady ośrodka, zasięga opinii samorządu wychowanek oraz nie określono zakresu zadań pracowników Ośrodka innych niż pedagogiczni (odpowiednio przepisy § 3 ust. 2 i § 5 Załącznika nr 3 do rozporządzenia²⁸).

W wyjaśnieniach Dyrektor nie wskazał przyczyn nieokreślenia spraw, w których rada pedagogiczna, wykonując zadania rady ośrodka, zasięga opinii samorządu wychowanek. Nieokreślenie w statucie zadań pracowników niepedagogicznych wyjaśnił niedopatrzaniem.

(dowód: akta kontroli, str. 143-169, 575)

2) W latach 2015-2016 liczebność 20 grup wychowawczych²⁹ została przekroczona o od 1 do 4 wychowanek, ponad dopuszczalny limit 12 wychowanek w grupie wychowawczej³⁰, ustalony przepisami § 18 ust. 2 rozporządzenia w sprawie zasad działania placówek publicznych z 2011 r.³¹ i § 22 ust. 2 rozporządzenia w sprawie zasad działania placówek publicznych z 2015 r.

Dyrektor MOW sprawę przekroczenia limitu liczebności grup wychowawczych wyjaśnił koniecznością ujmowania w ewidencji Ośrodka wszystkich wychowanek, zarówno obecnych, jak i długotrwale nieobecnych, bowiem bez zmiany postanowienia sądu Ośrodek nie może skreślić ze swojej ewidencji wychowanki długotrwale nieobecnej.

²⁷ O których mowa w przepisach art. 62 ust. 1 ustawy z 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2016 r., poz. 290 ze zm.).

²⁸ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 7.03.2005 r. w sprawie ramowych statutów placówek publicznych (Dz. U. Nr 52, poz. 466), dalej „rozporządzenie w sprawie statutów placówek publicznych”.

²⁹ Grupa: I; II; IV, V, VI (na 31 marca 2015 r.); grupa: V i VI (na 30 czerwca); grupa: II, IV, V, VI, VII (na 30 września) i grupa: I, II (na 31 grudnia) oraz grupa: II; VI (na 31 marca 2016 r.); grupa: VI (na 30 czerwca); grupa: IV, VII (na 30 września) i grupa: VII (na 31 grudnia).

³⁰ M. in.: w wyniku niepowrotu z przepustek pięciu wychowanek (501, 546, 539, 546, 621); ucieczki pięciu wychowanek (490, 630, 560, 651, 675); pobytu w szpitalu jednej wychowanki (512).

³¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 12.05.2011 r. w sprawie rodzaju i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt ich dzieci w tych placówkach (Dz. U. Nr 109, poz. 631), zwanego dalej „rozporządzeniem w sprawie zasad działania placówek publicznych z 2011 r.”

(dowód: akta kontroli, str. 205, 583-586, 1044)

Wyjaśnienia Dyrektora MOW nie zasługują na uwzględnienie, ponieważ obowiązujące przepisy, przywołane wyżej, nie ograniczają liczebności grup wychowawczych do osób fizycznie obecnych, a odnoszą się do wychowanek zapisanych do danej grupy.

3) W latach 2015-2016, w trzech klasach gimnazjum, liczba uczennic przekroczyła dopuszczalną przepisami³² liczbę 16 (od 1³³ do 2) uczennic, co Dyrektor MOW wyjaśnił tym, że formalnie zapisanych w tych klasach było 17 lub 18 uczennic, ale faktycznie było ich 16, bowiem pozostałe były urlopowane³⁴.

(dowód: akta kontroli, str. 206, 586-588, 1044)

Wyjaśnienia Dyrektora MOW nie zasługują na uwzględnienie, ponieważ obowiązujące przepisy, przywołane wyżej, nie ograniczają liczebności uczennic w klasach do osób fizycznie obecnych na zajęciach, a odnoszą się do wychowanek zapisanych do danego oddziału.

4) Dyrektor MOW z naruszeniem przepisów § 3 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny nie przekazał organowi prowadzącemu kopii protokołów dwóch kontroli zapewniania bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów należących do szkoły lub placówki, przeprowadzonych 1 października 2015 r. i 19 września 2016 r.

Nieprzekazanie kopii protokołów organowi prowadzącemu Dyrektor wyjaśnił przeoczeniem.

(dowód: akta kontroli, str. 343-356, 592, 1045)

5) Teren MOW był tylko częściowo ogrodzony (§ 7 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny), co Dyrektor wyjaśnił tym, że ubytki w ogrodzeniu dotyczą tylko obszaru graniczącego z polem, a obszar graniczący ze szlakami komunikacyjnymi jest ogrodzony.

Powyższy przepis wskazuje, że teren szkoły i placówki ograda się.

(dowód: akta kontroli, str. 393, 592)

6) Dyrektor MOW nie wykonał zaleceń pokontrolnych wydanych po przeprowadzonych 15 kwietnia 2015 r. rocznych przeglądach technicznych budynków, stanowiących mienie Ośrodka. Zalecenia te dotyczyły oczyszczenia rynien i rur spustowych oraz naprawy elewacji budynku internatów. Termin ich realizacji wyznaczono do 14 kwietnia 2016 r.³⁵.

Dyrektor Ośrodka podał w wyjaśnieniach, że zalecenia pokontrolne są sukcesywnie realizowane w zależności od możliwości ekonomicznych placówki i ich pilności oraz, że zalecenia te nie uniemożliwiają bezpiecznego użytkowania obiektów, co ma odzwierciedlenie w zapisach książek tych obiektów budowlanych³⁶.

(dowód: akta kontroli, str. 357-392, 593, 1044-1045)

³² Zgodnie z przepisami odpowiednio § 5 ust. 3 pkt 9 załącznika nr 3 i § 5 ust. 3 pkt 8 załącznika nr 5B do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 21.05.2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz.U. Nr 61, poz. 624, ze zm.).

³³ Np. wychowance (550) cofnięto urlopowanie na wniosek matki.

³⁴ Marszałek Województwa Wielkopolskiego w powyższej sprawie poinformował, że według stanu na 30.09.2015 r. nastąpiło połączenie dwóch klas drugich, w wyniku czego liczebność uczennic wzrosła. Po podjętej interwencji organu prowadzącego doprowadzono liczebność klas do stanu prawidłowego.

³⁵ W trakcie przeglądu rocznego przeprowadzonego 15.04.2016 r. (z terminem realizacji 14.04.2017 r.- w dniu zakończenia kontroli NIK w MOW) ponownie określono takie same zalecenia pokontrolne.

³⁶ Dyrektor MOW przekazał te protokoły organowi prowadzącemu w trakcie kontroli NIK, w związku z zapytaniem skierowanym przez NIK w dniu 28.03.2017 r. do Marszałka Województwa Wielkopolskiego o wyjaśnienia w sprawie realizacji zaleceń pokontrolnych wydanych po rocznych przeglądach technicznych budynków.

1. NIK zwraca uwagę na pilną potrzebę wykonania uzupełnienia brakującego ogrodzenia terenu MOW.

2. Dyrektor MOW był zobowiązany sporządzić arkusze organizacyjne do dnia 30 kwietnia każdego roku, które organ prowadzący zatwierdza do dnia 25 maja danego roku³⁷. NIK zwraca uwagę, że na rok szkolny 2015/2016 arkusz organizacyjny został podpisany przez Dyrektora Ośrodka w dniu 2 czerwca 2015 r.³⁸, a na rok szkolny 2016/2017 w dniu 27 maja 2016 r. Arkusze te zostały zaakceptowane i zatwierdzone przez przedstawicieli organu prowadzącego, bez podania daty dokonania tych czynności, uniemożliwiając w ten sposób stwierdzenie, czy arkusze zostały zaakceptowane i zatwierdzone w terminie określonym w przywołanych przepisach. Na obu tych dokumentach odnotowano daty ich wpływu do MOW, tj. odpowiednio 24 lipca 2015 r. i 4 lipca 2016 r.

Dyrektor wyjaśnił, że zgodnie z pismem Departamentu Edukacji i Nauki Urzędu Marszałkowskiego arkusze organizacyjne były opracowane w ustawowym terminie w formie elektronicznej i w takiej też formie przesłane do zatwierdzenia, a wersja papierowa została podpisana i przesłana w terminie wyżej wskazanym.

(dowód: akta kontroli, str. 219, 232, 617, 1046, 1078-1081)

**Ocena
częstkowa**

W Statucie MOW nie ujęto części zapisów wymaganych przepisami rozporządzenia w sprawie statutów placówek publicznych. Kary przyjęte do stosowania w regulacjach wewnętrznych MOW nie naruszały międzynarodowych zasad i reguł. W Ośrodku przekraczano dopuszczalną liczbę wychowanków w grupach oraz uczennic w oddziałach szkolnych. Osoby zatrudnione na stanowiskach wychowawców, psychologów i pedagogów posiadały kwalifikacje, a w przypadku ich braku zostały zatrudnione za zgodą Wielkopolskiego Kuratora Oświaty. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna została zapewniona wychowankom MOW w wymiarze wynikającym z obowiązujących przepisów. Zasoby lokalowe Ośrodka spełniały aktualne wymogi i normy bezpieczeństwa, jednakże dla zwiększenia bezpieczeństwa niezbędne jest uzupełnienie brakującego ogrodzenia oraz zabezpieczenie szlaków komunikacyjnych w sposób uniemożliwiający bezpośrednie wejście na jezdnię.

2. Realizacja przez MOW zadań resocjalizacyjnych

2.1. W latach 2012-2016 z ewidencji MOW skreślonych zostało ogółem 318 wychowanków, w tym:

- 96 wychowanków, przebywających w Ośrodku od 16 dni do 906 dni, zostało skreślonych z powodu długotrwałej nieobecności,
- 13 wychowanków, przebywających w Ośrodku od 48 dni do 812 dni, skreślono w związku z przeniesieniem do innego MOW z przyczyn wychowawczych,
- 109 wychowanków, przebywających w Ośrodku od 6 dni do 1.157 dni, wykreślono w związku z ukończeniem 18 lat,
- 5 wychowanków (po jednej w każdym roku), przebywających w Ośrodku od 84 dni do 628 dni, skreślono z powodu zakończenia procesu resocjalizacji przed ukończeniem 18 roku życia,
- 95 wychowanków, przebywających w Ośrodku od 2 do 904 dni, skreślono z innych przyczyn³⁹.

³⁷ Zgodnie z przepisami odpowiednio: § 60 ust. 1-2 rozporządzenia MEN w sprawie zasad działania placówek publicznych z 2011 r. i § 73 ust. 1 i 2 rozporządzenia MEN w sprawie zasad działania placówek publicznych z 2015 r.

³⁸ Uchwały Rady Pedagogicznej w sprawie opinii dotyczącej projektu arkusza organizacyjnego z 27.04.2015 r. i z 5.05.2016 r.

³⁹ W tym 56 wychowanków przekierowanych do innego MOW celem kontynuowania nauki, 37 wychowanków w związku ze zmianą środka wychowawczego i 2 wychowanki w związku z przerwą w wykonywaniu środka wychowawczego z uwagi na ich ciężę. Spośród 37 wychowanków: 27 zmieniono środek wychowawczy na nadzór

(dowód: akta kontroli, str. 33-40, 967)

Pięć wychowanek zostało wykreślonych z MOW przed ukończeniem 18. roku życia z powodu zakończenia procesu resocjalizacji na podstawie postanowienia Sądu w sprawie uchylecia środka wychowawczego w postaci umieszczenia w MOW. Dwa z tych postanowień zostały wydane bez uzasadnienia. W uzasadnieniu postanowienia o uchyleniu środka wychowawczego (497) sąd wskazał na prawidłowe zachowanie w Ośrodku, jej zdyscyplinowanie i ukończenie gimnazjum oraz, że za miesiąc uzyska pełnoletność. W postanowieniu o uchyleniu środka wychowawczego wychowawce (539) sąd wskazał, że nie sprawia ona żadnych trudności wychowawczych, zamierza uczyć się dalej w szkole wyższego rzędu i nie wchodzi w konflikt z prawem. Uchylenie środka wychowawczego wychowawce (550) sąd uzasadnił tym, że nieletnia nie popełniła żadnego czynu karalnego, że ukończyła gimnazjum przy MOW w Cerekwicy Nowej i nie sprawia poważnych problemów wychowawczych na terenie Placówki, poza nią i w środowisku rodzinnym.

W jednym z tych przypadków wniosek o uchylenie środka wychowawczego został złożony przez wicedyrektora Ośrodka. W pozostałych przypadkach wnioski o uchylenie nie były inicjatywą Dyrektora Ośrodka. W postanowieniach Sądu o uchylenie środka wychowawczego nieletniej brak było informacji o podmiotach występujących o jego uchylenie. W uzasadnieniu wniosku wicedyrektora Ośrodka o uchylenie środka wychowawczego wskazano m.in. na niesprawianie kłopotów przez wychowankę, wywiązywanie się z obowiązków szkolnych, pozytywną opinię kadry pedagogicznej Ośrodka, zaangażowanie podczas imprez i spotkań ogólnoośrodkowych i nawiązywanie pozytywnych relacji z pozostałymi dziewczętami.

(dowód: akta kontroli, str. 41-43, 94, 971)

2.2. MOW w rejestrach zdarzeń nadzwyczajnych za lata 2012-2014 do czerwca, sporządzanych za okresy miesięczne, wykazywał ucieczki wychowanek, jako zdarzenia nadzwyczajne. W okresie tym wykazanych zostało 18 ucieczek, w których uczestniczyło 29 wychowanek. Od kwietnia 2014 r. zmieniona została częstotliwość (na kwartalną) i zakres przekazywanych do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich informacji o wypadkach nadzwyczajnych w MOW (informacje dotyczące: zgonu nieletniego lub innej osoby, samobójstwa nieletniego, zgwałcenia nieletniego i pobicie nieletniego skutkujące ciężkim uszczerbkiem na zdrowiu). W rejestrach za III i IV kwartał 2014 r. oraz obejmujących lata 2015 i 2016 nie wykazano żadnego nadzwyczajnego wypadku.

W latach 2012-2016 nie miały miejsca zdarzenia nadzwyczajne takie jak: akty wandalizmu, agresji i przemocy fizycznej lub psychicznej czy samookaleczenia się wychowanek.

(dowód: akta kontroli, str. 49-59)

2.3. W latach 2012-2016 miało miejsce 166 ucieczek z MOW, w których uczestniczyło 117 wychowanek, w tym:

- w 2012 r.: 21 wychowanek uciekło raz, trzy – po dwa razy i jedna - trzy razy; razem 25 wychowanek,

- w 2013 r.: 14 wychowanek uciekło raz, trzy – po dwa razy i jedna – trzy razy; razem 18 wychowanek,

kuratora, pięciu uchylono środki wychowawcze, wobec jednej postępowanie umorzono, a trzem zmieniono środki, z tego jednej na umieszczenie nieletniej w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, uwzględniając potrzeby małoletniej matki z dzieckiem, jednej na środek leczniczy i jednej na nadzór rodzicielski matki.

- w 2014 r.: 15 wychowanek uciekło raz i cztery – po dwa razy; razem 19 wychowanek,

- w 2015 r.: 15 wychowanek uciekło raz, siedem – po dwa razy i dwie – po trzy razy; razem 24 wychowanki,

- w 2016 r.: 18 wychowanek uciekło raz, sześć – po dwa razy, pięć – po trzy razy, jedna po cztery razy i jedna – po sześć razy; razem 31 wychowanek.

(dowód: akta kontroli, str. 60-62)

Na 10⁴⁰ kontrolowanych przez NIK ucieczek z MOW dla sześciu⁴¹, zastosowana została procedura przewidziana w przepisach § 10 ust. 1 rozporządzenia w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w MOW⁴² i zapisach § 24 ust. 1 Statutu Ośrodka, polegająca na powiadomieniu przez Dyrektora Ośrodka o ucieczce nieletniej najbliższej jednostki Policji, jednostki Policji w miejscu zamieszkania nieletniej oraz właściwy sąd rodzinny. O pozostałych czterech ucieczkach Dyrektor nie powiadomił wszystkich wskazanych instytucji. Z ośmiu ucieczek wychowanki zostały doprowadzone przez policję, a z dwóch przez pedagoga MOW. O powrocie wychowanek z sześciu ucieczek MOW powiadomił najbliższą jednostkę Policji, jednostkę Policji w miejscu zamieszkania nieletniej oraz właściwy sąd rodzinny, a z jednej - sąd rodzinny i policję w miejscu zamieszkania nieletniej. Do ośmiu ucieczek doszło w trakcie dyżurów różnych wychowawców, a do dwóch⁴³ w trakcie dyżuru tego samego wychowawcy.

(dowód: akta kontroli, str. 79-81, 90, 146)

Dyrektor MOW wskazał na następujące przyczyny 10 kontrolowanych ucieczek: brak zgody Sądu na urlopowanie w święta Bożego Narodzenia, silne uzależnienie od nikotyny - głód nikotynowy, negowanie zasadności umieszczenia w placówce, znaczące objawy tęsknoty za domem rodzinnym, problemy w zaaklimatyzowaniu się w Ośrodku, w tym nieakceptowanie zasad i reguł w nim panujących, głód spowodowany uzależnieniem od środków psychoaktywnych i chęć eksperymentowania z alkoholem i narkotykami.

Dyrektor MOW podał w wyjaśnieniach, że: „ucieczka będąca demonstracją buntu przeciwko umieszczeniu w placówce, przeciwko zakazowi palenia papierosów, przeciwko brakowi zgody sądu na urlopowanie, czy też spowodowana włóczęgowskim stylem życia, wymaga modyfikacji indywidualnych założeń w programie resocjalizacyjnym nieletniej, w kierunku zintensyfikowania pomocy psychologicznej i pedagogicznej, na rzecz większego wsparcia w przejściu trudnego dla nieletnich okresu adaptacji do nowych warunków pobytu. Wychowawcy podejmują wówczas próby skontaktowania się z wychowanką, które często okazują się mało skuteczne, gdyż krótki okres pobytu nie zbudował z nieletnią na tyle znaczącej więzi, aby chciała ona podjąć współpracę. W przypadku ucieczki spowodowanej potrzebą wynikającą z uzależnienia od środków psychoaktywnych, zwłaszcza alkoholu i papierosów lub potrzebą doznań związanych z aktywnością seksualną, zachodzi konieczność dokonania przez zespół wychowawczy ponownej analizy zastosowanych środków wychowawczych, profilaktycznych, edukacyjnych i terapeutycznych w celu

⁴⁰ Próbę 10 ucieczek wybrano losowo na podstawie dokumentów dotyczących analiz ucieczek sporządzonych za rok 2011/2012, 2012/2013, 2013/2014 oraz wykazów ucieczek w roku szkolny 2014/2015 i 2015/2016; z każdego roku okresu 2012-2016 wybrano po dwie uciezki.

⁴¹ Pismo informujące o ucieczce wychowanki (337) zostało wysłane do najbliższej jednostki Policji, jednostki Policji w miejscu zamieszkania nieletniej oraz właściwego sądu rodzinnego wraz z pismem adresowanym do tych instytucji informującym o doprowadzeniu tej wychowanki z ucieczki.

⁴² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 27.12.2011 r. w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym (Dz. U. Nr 296, poz. 1755), dalej „rozporządzenie w sprawie kierowania do MOW”.

⁴³ W dniu 7.11.2012 r. wychowanka (402) i w dniu z 23 na 24.03.2014 r. wychowanka (409).

modyfikacji oddziaływań wychowawczych. W przypadku, gdy nie przynoszą one oczekiwanego rezultatu, a zespół wychowawczy uzna, iż zostały wyczerpane wszystkie dostępne w placówce formy udzielania pomocy, rozważa się przekierowanie nieletniej w trybie wychowawczym do innej placówki”.

(dowód: akta kontroli, str. 85-88)

W celu zapobieżenia ucieczkom wychowanek z MOW, jak wyjaśnił Dyrektor, zostały podjęte działania polegające m.in. na: „zabezpieczeniu okien w celu uniemożliwienia ich dowolnego otwierania, zastosowaniu wzmocnień w postaci metalowych osłon w oknach na dolnych kondygnacjach budynków, zainstalowaniu zabezpieczeń metalowych w oknach pomieszczeń dla chorych, zapewnieniu wychowankom częstych kontaktów ze środowiskiem zewnętrznym, wnioskowaniu do sądów o udzielenie przepustek, tworzeniu przyjaznych warunków w okresie adaptacji dziewcząt do pobytu w Ośrodku poprzez umożliwienie im zrozumienia osobistej sytuacji życiowej oraz uświadomienie ograniczeń, jak również korzyści wynikających z konieczności pobytu w placówce”.

(dowód: akta kontroli, str. 88)

2.4. Przyczynami skierowania do MOW kontrolowanych wychowanek⁴⁴ był pogłębiający się proces demoralizacji, popełnienie czynów karalnych (kradzież, wymuszenie, przemoc) lub odizolowanie od dotychczasowego środowiska rodzinnego. Dla 14 nieletnich MOW był pierwszym ośrodkiem wychowawczym. Rozpoczęły one pobyt w Ośrodku po upływie od 49 do 204 dni od daty wydania postanowienia sądu o zastosowaniu środka wychowawczego w postaci umieszczenia w młodzieżowym ośrodku wychowawczym. Nieletnia, dla której MOW był kolejnym ośrodkiem wychowawczym, rozpoczęła w nim pobyt po upływie 523 dni⁴⁵ od wydania postanowienia sądowego.

(dowód: akta kontroli, str. 97-106, 967-968)

2.5. Dyrektor MOW wobec 15 nieletnich wywiązał się z obowiązków, o których mowa w przepisach § 4 ust. 1-3 rozporządzenia w sprawie zasad kierowania do MOW, w ten sposób, że:

- zapoznał przyjęte wychowanki z prawami, obowiązkami i zasadami pobytu w Ośrodku, co sześć z nich potwierdziło własnoręcznym podpisem w dniu ich przyjęcia do MOW, dwie potwierdziły ten fakt w dniu następnym, cztery po dwóch dniach o przyjęcia, a pozostałe trzy odpowiednio po upływie: 27 dni, 5 miesięcy oraz roku i 11 miesięcy do MOW;

- powiadomił w każdym przypadku szkołę, do której uczestniczyła dotychczas nieletnia, o przyjęciu jej do Gimnazjum prowadzonym w MOW (w tym, w której klasie i z jakim dniem rozpoczęła naukę w tej szkole).

(dowód: akta kontroli, str. 98-106)

W aktach 15 wychowanek zostały zgromadzone orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, w tym dla 14 wychowanek orzeczenia zostały wydane w trakcie pobytu w MOW przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Jarocinie, a dla jednej orzeczenie zostało wydane przed jej przybyciem do Ośrodka⁴⁶. Dokumentacja medyczna (książeczki zdrowia, karty szczepień), które zostały przesłane do MOW

⁴⁴ Ustalenia NIK zostały dokonane na próbie 15 wychowanek, które opuściły MOW w związku z osiągnięciem pełnoletności w latach 2012-2016, wytypowanych po 3 z każdego roku tego okresu oraz, których pobyt w Ośrodku był najdłuższy. W opisie ustaleń dotyczących tych wychowanek przyjęto pozycję, pod którą zostały one zaewidencjonowane w księdze wychowanek MOW. Na próbie tych wychowanek zostały dokonane ustalenia opisane w dalszej części niniejszego wystąpienia (w pkt 2.5. do 2.10.).

⁴⁵ Wychowanka (403) wcześniej przebywała w innym Ośrodku w Radzionkowie, dla pozostałych była to pierwsza placówka, w której zostały umieszczone.

⁴⁶ Dla wychowanki (403), przyjętej do MOW w dn. 13.08.2012 r., orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydała Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Tarnowskich Górach w dn. 15.07.2011 r.

wraz z przyjęciem tych wychowanek, zostały przez MOW odesłane lub za potwierdzeniem odebrane osobiście przez wychowanki, poza jednym przypadkiem⁴⁷.

(dowód: akta kontroli, str. 98-106, 111-127)

Informacje (jedno lub kilku zdaniowe) o efektach zastosowanych działań resocjalizacyjnych lub terapeutycznych oraz o zaobserwowanych zmianach w postawie konkretnej nieletniej zawarte były w części opisowej ewaluacji Indywidualnego Programu Edukacyjno-Terapeutycznego lub wcześniej obowiązujących Indywidualnych Programach Edukacyjno-Resocjalizacyjnych opracowanych dla tej wychowanki lub w okresowych opiniach o wychowance sporządzonych dla sądu rodzinnego.

(dowód: akta kontroli, str. 98-106, 109-110, 621-710)

2.6. Każda z 15 kontrolowanych wychowanek MOW ukończyła III klasę gimnazjum. Pięć z tych wychowanek zostało wykreślonych z MOW w 18 dzień urodzin lub w dniu następnym po osiągnięciu 18 lat. Dla siedmiu wychowanek sąd rodzinny wydał postanowienie w sprawie przedłużenia pobytu w MOW do zakończenia roku szkolnego; wychowanki te opuściły Ośrodek w wieku od 18 lat i 14 dni do 18 lat i 259 dni. Ponadto trzy wychowanki zostały wykreślone z MOW w wieku odpowiednio: 18 lat i 18 dni, 18 lat i 52 dni, 18 lat i 154 dni. Przedłużenie pobytu w Ośrodku tych trzech wychowanek nie zostało potwierdzone postanowieniem sądu w tej sprawie.

(dowód: akta kontroli, str. 95, 128, 130, 132)

2.7. Spośród 15 wychowanek, dla dziewięciu opracowane zostały Indywidualne Programy Edukacyjno-Terapeutyczne (IPE-T), dla czterech⁴⁸ opracowano Indywidualne Programy Resocjalizacyjno-Edukacyjne (IPR-E)⁴⁹, a dla pozostałych dwóch⁵⁰ w MOW nie zarchiwizowano żadnego z tych Programów (opracowane dla nich IPR-E zniszczone zostały w wyniku pożaru w Ośrodku). Programy te dla 10 wychowanek opracowane zostały w ciągu 30 dni od dnia ich przybycia do MOW, a dla pozostałych trzech - po upływie odpowiednio: 39, 46 i 67 dni od dnia przybycia do Ośrodka. Programy, poza jednym, zostały opracowane przed wydaniem orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Jarocinie⁵¹. Zalecenia zawarte w IPE-T wynikały z takich dokumentów jak: opinie Regionalnego Ośrodka Rozwoju Edukacji, sprawozdania z wywiadu środowiskowego lub z objęcia nadzoru, ankiety otrzymane od rodziców, opinie o uczniu ze szkoły, do której wychowanka uczestniczyła przed przybyciem do MOW.

(dowód: akta kontroli, str. 832-846, 850, 860-861)

Przyjęte w Programach działania resocjalizacyjne były zróżnicowane, np. dla wychowanki (492) przyjęte działania dotyczyły: zapewnienia poczucia bezpieczeństwa i akceptacji, kształtowania umiejętności komunikowania się w grupie, wspierania i wzmacniania wychowanki w sytuacjach stresowych, nauki rozpoznawania emocji oraz radzenia sobie z nimi, podnoszenia motywacji do konstruktywnego i systematycznego działania – nauka i realizacja obowiązku szkolnego,

⁴⁷ W aktach wychowanki (356) MOW nie przechowywał potwierdzenia wydania jej książeczki zdrowia.

⁴⁸ Dotyczy wychowanek (252, 287, 309 i 314), które przybyły do MOW w okresie od 31.08.2009 r. do 27.04.2011 r. i przebywały w MOW w okresie od 23.05.2012 r. do 27.06.2014 r.

⁴⁹ Obowiązek opracowania i realizacji Indywidualnego Programu Resocjalizacyjnego (IPR) dla wychowanków MOW wynikał z przepisów § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 26.07.2004 r. w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym oraz młodzieżowym ośrodku terapeutycznym (Dz. U. Nr 178, poz. 1833 ze zm.), uchylonego z dniem 31.12.2011 r. IPR z mocy prawa stały się IPE-T i należało je dostosować do wymogów określonych dla IPE-T do dnia 31.03.2012 r. (§ 13 rozporządzenia w sprawie kierowania do MOW).

⁵⁰ Dla dwóch wychowanek (250 i 253), które przybyły do MOW w dn. 31.08.2009 r. i przebywały w nim odpowiednio do: 29.06.2012 r. i 12.07.2012 r.; wg protokołu z posiedzenia zespołu wychowawczego w dn. 29.10.2009 r. dla tych wychowanek sporządzone zostały IPR-E.

⁵¹ W aktach wychowanki (403), przybyłej do MOW w dn. 13.08.2012 r. załączone było orzeczenie o potrzebie kształcenia wydane w dn. 15.07.2011 r.

uświadomienia wychowawce sensu i celowości zdobywania wiedzy ogólnej, jak również sensu i celowości nauki szkolnej, kształtowania właściwego systemu wartości, wdrażania do przestrzegania norm społecznych, pracy nad formułowaniem i precyzowaniem planów życiowych oraz zainteresowań oraz rozwijania świadomości seksualnej. W programie sporządzonym dla wychowanki (404) przyjęto następujące działania resocjalizacyjne: kształtowanie umiejętności komunikowania się w grupie, dążenie do wszechstronnego rozwoju osobowości, zapewnienie poczucia bezpieczeństwa i akceptacji, podniesienie poziomu motywacji do nauki, podtrzymywanie prawidłowych relacji rodzinnych, wdrożenie do przestrzegania obowiązujących zasad i norm społecznych, kształtowanie właściwych postaw moralnych i umiejętności dokonywania wyborów, uczenie sposobów rozwiązywania konfliktów i rozwijania prawidłowych relacji w konfliktach interpersonalnych, doskonalenie umiejętności radzenia sobie w sytuacji napięcia emocjonalnego, kształtowanie zachowań empatycznych, motywowanie do poszukiwania i rozwoju swoich zainteresowań.

(dowód: akta kontroli, str. 1084-1198)

Żaden z Programów nie był modyfikowany. W żadnym przypadku nie zostały przeprowadzone oceny zasadności dalszego pobytu wychowanki w MOW, jak również okresowe wielospecjalistyczne oceny okresowe poziomu funkcjonowania dziecka lub ucznia, uwzględniające ocenę efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Sprawa niedokonywania wielospecjalistycznej oceny została omówiona w obszarze IV niniejszego wystąpienia.

(dowód: akta kontroli, str. 840-841, 845-846, 933, 1039)

Programy nie zawierały części elementów wymaganych przepisami § 5 ust. 2 pkt 1-6 rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia z 2010 r.⁵², a następnie przepisami § 6 ust. 1 pkt 1-6 rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia z 2015 r.⁵³. W żadnym z Programów nie określono okresu oraz wymiaru godzin udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej wychowawce, nie wskazano zakresu współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży, nie ustalono działań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego i sposobu realizacji tych działań oraz zakresu współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami dziecka w realizacji przez MOW zadań wymienionych w § 5 ust. 1 rozporządzenia MEN w sprawie warunków organizowania kształcenia z 2015 r. lub w § 4 ust. 1 rozporządzenia MEN w sprawie warunków organizowania kształcenia z 2010 r.

(dowód: akta kontroli, str. 837-839, 843-844)

Każdy z Programów został podpisany przez wychowankę. Ponadto według wyjaśnień Dyrektora MOW, wychowanki były informowane o przebiegu resocjalizacji w trakcie codziennej oceny wieczornej, jak również oceny dwutygodniowej.

(dowód: akta kontroli, str. 836)

⁵² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 17.11.2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. z 2014 r. poz. 392) uchylone z dniem 01.09.2011 r., zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie warunków organizowania kształcenia z 2010 r.”.

⁵³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 24.07.2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. poz. 1113), obowiązujące od 1.09.2015 r., zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie warunków organizowania kształcenia z 2015 r.”.

2.8. Spośród 15 wychowanek, dla 14 projekty Indywidualnych Programów Usamodzielnienia (IPU) opracowane zostały przez pracowników MOW⁵⁴, a dla jednej przez pracownika Domu Samotnej Matki w Żarkach. Projekty tych IPU Ośrodek przekazał w ośmiu przypadkach do Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, w sześciu Ośrodkom Pomocy Społecznej, a w jednym do Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie. Opiekunami usamodzielnienia dla sześciu wychowanek były ich matki, dla dwóch – babcie, dla dwóch - pracownik socjalny, dla pozostałych pięciu odpowiednio - ojciec, siostra, brat, osoba obca pełniąca funkcję zawodowej rodziny zastępczej lub pracownik MOW. Pracownica MOW (pedagog) wyraziła zgodę na pełnienie funkcji opiekuna usamodzielnienia wychowanki⁵⁵ na czas jej pobytu w Ośrodku. W projektach IPU, poza jednym, wskazane zostały zadania opiekuna usamodzielnienia, polegające m.in. na: stałej pomocy w rozwiązywaniu trudnych sytuacji życiowych, wsparciu przy wypełnianiu dokumentów urzędowych oraz pisemnym akceptowaniu wniosków o pomoc wychowanka, składaniu sprawozdań dotyczących realizacji procesu usamodzielnienia przez wychowanka do MOPR/PCPR, utrzymywaniu stałego kontaktu z wychowankiem, kontrolowaniu czy prawidłowo wywiązuje się z ustaleń zawartych w IPU i czy rozliczył się z przyznanej pomocy pieniężnej na zagospodarowanie i na usamodzielnienie.

(dowód: akta kontroli, str. 128-133, 1402, 1410-1421)

Według wyjaśnień Dyrektora MOW monitorowanie procesu usamodzielnienia byłych wychowanek sprawowane było poprzez telefoniczny kontakt z właściwymi PCPR i poprzez portal społecznościowy (Facebook).

(dowód: akta kontroli, str. 716)

2.9. Spośród 15 kontrolowanych wychowanek, które opuściły MOW w związku z uzyskaniem pełnoletności:

- siedem podjęło naukę po opuszczeniu MOW w szkole zawodowej lub liceum (z danych uzyskanych z Systemu Informacji Oświatowej nie wynika, czy i kiedy wychowanki zakończyły naukę);
- trzy zrealizowały IPU, a dziewięć nadal go realizuje w ten sposób, że: korzystają z pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki, na usamodzielnienie lub na zagospodarowanie w formie rzeczowej; trzy z tych wychowanek nie podjęły żadnych działań w celu realizacji IPU;
- siedem podjęło pracę, w tym dwie nadal są zatrudnione; te same wychowanki były objęte ubezpieczeniem społecznym w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych;
- dwie, które opuściły MOW w latach 2014-2015, dopuściły się czynów skutkujących założeniem kartoteki w Krajowym Rejestrze Karnym.

(dowód: akta kontroli, str. 1405-1407)

Wśród losowo wybranych 15 wychowanek⁵⁶, które zostały wykreślone z MOW w związku z długotrwałą nieobecnością, w wyniku ucieczki:

- dwie podjęły naukę odpowiednio w szkole zawodowej i w liceum (z danych uzyskanych z Systemu Informacji Oświatowej nie wynika, czy i kiedy wychowanki zakończyły naukę);

⁵⁴ W aktach MOW zarchiwizowane zostały 14 projekty IPU, opracowane we współpracy z pracownikiem MOW.

⁵⁵ Matka tej wychowanki nie wyraziła zgody na pełnienie funkcji opiekuna usamodzielnienia, a w jej otoczeniu nie było osoby, która mogłaby się podjąć tej funkcji. Z informacji uzyskanej w PCPR wynika, że była wychowanka (492) zgłosiła się do Centrum i zadeklarowała zmianę opiekuna usamodzielnienia na swojego chłopaka. Do dnia sporządzenia informacji przez PCPR (do 23.02.2017 r.) wychowanka ta nie uzupełniła druku dotyczącego opiekuna usamodzielnienia i nie złożyła wniosku o przyznanie pomocy na usamodzielnienie i zagospodarowanie.

⁵⁶ Kontrolą NIK objęto 15 wychowanek, które zostały w latach 2012-2016 wykreślone z MOW w wyniku ucieczki (po 3 z każdego roku z zachowaniem pierwszeństwa nieletnich, u których okres od przybycia do MOW do skreślenia z ewidencji Ośrodka był najdłuższy).

- dwie podjęły pracę, w tym jedna nadal jest zatrudniona; te same wychowanki były objęte ubezpieczeniem społecznym w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych;
- pięć, które opuściły MOW w latach 2012-2014, dopuściło się czynów skutkujących założeniem kartoteki w Krajowym Rejestrze Karnym.

(dowód: akta kontroli, str. 97, 1408)

2.10. W MOW został zaprowadzony rejestr przypadków zastosowania środków przymusu bezpośredniego wobec wychowanek, o którym mowa w postanowieniach pkt 14 Regulaminu stosowania środków przymusu bezpośredniego. W rejestrze tym nie został zarejestrowany żaden przypadek zastosowania środków przymusu bezpośredniego. W aktach 15 wychowanek nie zostały zgromadzone żadne dokumenty potwierdzające zastosowanie środków przymusu wobec tych wychowanek.

(dowód: akta kontroli, str. 172, 724-726, 968, 1404)

2.11. W dziennikach zajęć grup wychowawczych⁵⁷ zamieszczone zostały informacje, o których mowa w § 12 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 29 sierpnia 2014 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji⁵⁸.

(dowód: akta kontroli str. 750-779)

W dzienniku wychowawczym grupy V tygodniowe założenia wychowawcze w trzech losowo wybranych tygodniach⁵⁹ dotyczyły: rozbudzania kreatywności wychowanek, nauki rozwiązywania sporów i konfliktów, kształtowania zainteresowań czytelniczych, stymulowanie intelektualnego i emocjonalnego rozwoju poprzez inspirowanie do twórczych działań artystycznych, rozwijania wrażliwości emocjonalnej i estetycznej, kształtowania postaw prozdrowotnych, kształtowanie właściwych postaw wobec rodziców – rola ojca, rozwijania zdolności manualnych podopiecznych, stwarzania możliwości do integrowania się wychowanek.

Według zapisów dziennika, założenia te realizowane były poprzez: poranne zajęcia higieniczne i porządkowe, przygotowanie do zajęć szkolnych, naukę własną, spacer „nordic walking”, segregację odpadów, dyskusje i scenki sytuacyjne pt. „Słowa, które podsycają i słowa, które gaszą”, dyskusję nt. strategii rozwiązywania konfliktów, wspólne czytanie bajek, wykonanie kartek na dzień edukacji narodowej, zajęcia edukacyjne pt. „Kodeks walki z rakiem”, rozmowę nt. „Roli ojca w rodzinie”, swobodne wypowiedzi i komentarze nt. wspomnień z wycieczki nad morzem w Darłównu, kulturalne spożywanie obiadu, przypomnienie zasad bezpiecznego zachowania się i podróżowania przed wyjazdem do Giewartowa, pieszą wycieczką do Ruska.

(dowód: akta kontroli, str. 777-779)

2.12. W dziennikach zajęć prowadzonych przez dwóch psychologów i dwóch pedagogów⁶⁰ wpisane zostały informacje wymagane przepisami § 19 rozporządzenia w sprawie prowadzenia dokumentacji przebiegu nauczania z 2014 r., poza tygodniowym planem zajęć. W dziennikach zajęć dwóch psychologów i jednego pedagoga (M.K.) w tygodniowym planie zajęć podane zostały tylko godziny „od – do”,

⁵⁷ Kontrolą NIK objęto trzy dzienniki zajęć wychowawczych: grupy VI w roku szkolnym 2015/2016, grupy V w roku szkolnym 2015/2016 i grupy I w roku szkolnym 2016/2017 oraz zapisy w tych dziennikach na przykładzie trzech wybranych losowo tygodni w roku szkolnym.

⁵⁸ Dz.U. poz.1170, ze zm., dalej: „rozporządzenie w sprawie prowadzenia dokumentacji przebiegu nauczania z 2014 r.”.

⁵⁹ Na przykładzie jednego tygodnia w m-c: X, III i VI.

⁶⁰ Kontrolą objęto dziennik zajęć prowadzonych przez psychologa P.M. w roku szkolnym 2015/2016, przez psychologa M.K. w roku szkolnym 2016/2017, przez pedagoga A. Ś. w roku szkolnym 2015/2016 i przez pedagoga M.W. w roku szkolnym 2016/2017; sposób realizacji zajęć założonych w planach zajęć psychologa M.K. i pedagoga A.Ś. skontrolowano na przykładzie trzech losowo wybranych tygodni.

w których w danym dniu tygodnia będą prowadzone zajęcia. W dzienniku zajęć pedagoga (A.Ś.) w tygodniowym planie w trzech dniach tygodnia (w poniedziałek, czwartek i piątek) wpisane zostały godziny i zajęcia, jakie będą prowadzone, natomiast w pozostałych dwóch dniach tygodnia podano tylko godziny „od – do”, w których będą prowadzone zajęcia.

(dowód: akta kontroli, str. 780-829)

Czynności wykonywane przez psychologów, zapisane w dziennikach zajęć, dotyczyły: rozmów z wychowankami, pomocy i wsparcia psychologicznego, współpracy ze szkołą, udziału w ocenie dwutygodniowej, zajęć w grupach, wyjazdu do szpitala psychiatrycznego. Czynności wykonywane przez pedagogów dotyczyły głównie: analizy dokumentacji wychowanek pod kątem potrzeb terapeutycznych, współudziału w zajęciach lekcyjnych celem konsultacji i synchronizacji wspólnych zadań, sporządzenia diagnozy pedagogicznej oraz zaleceń do pracy dydaktyczno-wychowawczej, sporządzenia pism do sądów rodzinnych z informacją o zamiarze ich urlopowania, przygotowania dokumentacji wychowanek o wydanie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

(dowód: akta kontroli, str. 784-791, 802-803, 811-815, 821-829)

2.13. W ramach działań resocjalizacyjnych wychowanki MOW w latach 2015-2016 brały udział w:

a) zajęciach profilaktyczno – wychowawczych: „Trzymaj formę” – wpływ żywienia i aktywności fizycznej na zdrowie, „Znajdź właściwe rozwiązanie” – zapobieganie paleniu tytoniu, „Szkoła promująca zalecenia europejskiego kodeksu walki z rakiem”- zapobieganie nowotworom, „Smak życia” – debata o dopalaczach, „Wycieczki profilaktyczno – edukacyjne”- profilaktyka uzależnień, całoroczne zajęcia z profilaktyki uzależnień; „Zachowania ryzykowne wśród młodzieży” – dotyczące uzależnienia od nikotyny, „Warto nie palić” – profilaktyka antynikotynowa, „Dowód miłości” – profilaktyka ryzykownych zachowań seksualnych, „Nie daj się wypalić” – profilaktyka dotycząca problematyki nowych narkotyków, „Światowy Dzień Walki z AIDS” profilaktyczne warsztaty edukacyjne dotyczące HIV, HPV, HCV. „W zdrowym ciele zdrowy duch” – igrzyska sportowe – ośrodkowe. „Już Cię Kocham, więc zaczekam” – przygotowanie do świadomego macierzyństwa. „Bezpieczne wakacje” – warsztaty dotyczące unikania zachowań ryzykownych i przestrzegania zasad bezpieczeństwa;

b) w zajęciach terapeutycznych: trening zastępowania agresji⁶¹, trening umiejętności kontroli zachowań związanych z alkoholem i narkotykami (TUKAN)⁶², zajęcia EEG Biofeedback⁶³, zajęcia metodą Tomatisa⁶⁴, zajęcia ART – trening umuzykalniający⁶⁵.

⁶¹ W treningu TZA (cykl 30-35 spotkań) w roku szkolnym 2014/2015 i 2015/2016 brało udział odpowiednio 14 i 13 wychowanek. Odbywa się on raz w tygodniu i trwa około 2 godzin. Uczestniczki siadają w kręgu, aby miały ze sobą kontakt wzrokowy. Podczas zajęć realizowane są 3 moduły ukierunkowane na trenowanie: umiejętności prospołecznych, kontroli złości i wnioskowania moralnego. Zajęcia oparte są o instrukcje trenera, rozmowy, warsztaty emocjonalne, itp. W efekcie oczekuje się poprawy funkcjonowania wychowanek we wspomnianych zakresach.

⁶² Zajęcia w roku szkolnym 2014/2015 i 2015/2016 prowadzone były raz w tygodniu; w zajęciach uczestniczyło odpowiednio: 18 i 14 wychowanek. Jedno spotkanie trwa 1 – 1,5 godz. Wychowanki siedzą w kręgu na zasadach wspomnianych, jak w TZA. Spotkania dotyczą omawiania: problematyki uzależnień, zachowań społecznych, poszukiwania swojego miejsca w świecie, wartości, itp. Każde spotkanie zawiera mikroedukację, ćwiczenia emocjonalne i warsztatowe. Celem tego treningu jest kształtowanie i nabywanie nowych umiejętności społecznych i emocjonalnych.

⁶³ Zajęcia w roku szkolnym 2014/2015 i 2015/2016 odbywały się dwa razy w tygodniu po 4 godziny i uczestniczyło w nich po 17 wychowanek. Do tej terapii kwalifikowane są wychowanki z nadpobudliwością, deficytami uwagi, agresywnością, utrwaloną dysleksją i dysgrafią, itp. Metoda ta rozwija również zdolność twórczego myślenia, usprawnia pamięć, relaksuje, itp. Przebieg treningu polega na tym, że wychowanka siada w fotelu i na jej głowie umieszcza się czujniki, które przetwarzane są na ekranie komputera. Trenowana widzi czynność mózgu pod postacią np. samochodu, piłki, rzeki, uczestniczy w grze wyłącznie przez własne myśli. Terapeuta natomiast stymuluje w tym czasie pożądane bądź niepożądane fale mózgowe. Zajęcia mają charakter indywidualny, w gabinecie przebywa tylko wychowanka i terapeuta, przez okres 1 godziny.

(dowód: akta kontroli, str. 627-642, 650-660, 716-717, 745-749, 919-922)

Dyrektor Ośrodka podał w wyjaśnieniach, że realizowanie zadań w zakresie resocjalizacji nieletnich jest efektywne tylko w przypadku zintegrowanych działań wszystkich osób odpowiedzialnych za organizowanie zajęć dydaktycznych, profilaktyczno – wychowawczych, terapeutycznych i resocjalizacyjnych, wspomagających realizację celów związanych z nabywaniem umiejętności ułatwiających/korygujących funkcjonowanie społeczne i powrót do środowiska społecznego nieletnich. Do najbardziej znaczących trudności w resocjalizacji nieletnich zaliczył utrudniony kontakt z rodzicami oraz współpracę z instytucjami i sądami ze względu na występowanie typowych barier biurokratycznych. Skuteczność resocjalizacji, zdaniem Dyrektora, utrudnia brak równoczesnego wspierania rodziny przez instytucje do tego powołane w miejscu zamieszkania nieletnich i korygowania przyczyn patologii w środowisku, do którego wychowanka jest zmuszona powrócić, gdy uzyska pełnoletność. Również skuteczność procesu resocjalizacji zależy od okresu czasu, w jakim nieletnia jest poddawana oddziaływaniom wychowawczym.

(dowód: akta kontroli, str. 722)

W ramach procesu resocjalizacji wychowanki MOW uczą się wdrażania w codzienne obowiązki związane z higieną osobistą, dbaniem o własne otoczenie i porządek wokół siebie. Samodzielnie wykonują sprzątanie pokoi, pomieszczeń w grupie, pranie odzieży własnej. Uczą się samodzielnie przygotowywać posiłki dla koleżanek z grupy – śniadania i kolacje. Mają wyznaczone dyżury w stołówce celem zmywania naczyń po obiedzie, dbanie o jej czystość i wystrój. Każda z wychowanek ma ustalony dyżur celem dbałości o czystość pomieszczenia w grupie, tj. pokoju, łazienki, świetlicy, kuchni. Dyżur w kuchni grupowej polega na przygotowywaniu śniadań i kolacji dla 12 koleżanek. Wychowanka pod nadzorem wychowawcy uczy się sposobu przygotowania posiłku, estetyki podania, sprząta po posiłku. Dyżury przydzielane są w wymiarze 1 tygodnia, po czym następuje zmiana polegająca na tym, by każda z 12 wychowanek w grupie mogła nauczyć się prawidłowo wykonywać dany dyżur i była zaangażowana do tych zajęć. Dyżury porządkowe wychowanka wykonuje dwa razy dziennie – rano i wieczorem. Codziennym obowiązkiem każdej wychowanki jest pościelenie łóżka, zadbanie o porządek w szafie z własną odzieżą, utrzymywanie czystości bielizny osobistej, itd. Wychowanki z ramienia samorządu pomagają w układaniu jadłospisu, mają wpływ na rozkład dnia w internacie oraz uwzględnianie zmian w regulaminie oceniania zachowania.

(dowód: akta kontroli str. 969-970)

2.14. W latach 2012-2016 uczennice Gimnazjum przy MOW uzyskały następujące wyniki egzaminu na zakończenie gimnazjum:

- z przedmiotu język polski, średnia w poszczególnych latach wyniosła: 48%, 41,2%, 52,1%, 51,8%, 51,0%;

⁶⁴ Terapia składała się z trzech sesji po 10 dni każda w 4-5 osobowych grupach. W roku szkolnym 2014/2015 i 2015/2016 w zajęciach uczestniczyło odpowiednio: 27 i 26 po 17 wychowanek. Nadrzędnym celem prowadzonych zajęć był trening uwagi słuchowej wychowanek realizowany poprzez usprawnianie: słuchania receptywnego, skierowanego na zewnątrz (do otaczającego świata), słuchania ekspresyjnego do wewnątrz (kontrola własnych odpowiedzi), podnoszenie poziomu energii. Każda z uczestniczek przez specjalistyczne słuchawki ma zapewniony indywidualny odbiór materiału dźwiękowego (muzyka Mozarta, chorały gregoriańskie).

⁶⁵ Zajęcia odbywały się grupach 2, 3 lub 4 osobowych, po 7 godzin w każdym tygodniu. W trakcie zajęć wychowanki zarówno uczą się gry na różnych instrumentach (pianino, gitara klasyczna, skrzypce), jak i słuchają odpowiednich fraz muzycznych, mających zastosowanie lecznicze – wyciszające, uspokajające. Również wykonują piosenki oraz przełamują lęk przed ekspozycją społeczną. Dla każdej grupy wychowanek zajęcia trwają 1 godzinę. W ramach zajęć corocznie powstaje zespół wokalny, który wzbogaca uroczystości Ośrodkowe w zakresie oprawy muzycznej.

- z przedmiotów przyrodniczych, średnia w poszczególnych latach wyniosła: 35,0%, 37,9%, 34,2%, 34,3%, 32,7%;

- z przedmiotu matematyka, średnia w poszczególnych latach wyniosła: 26,2%, 19,5%, 19,4%, 32,2%, 23,6%.

(dowód: akta kontroli, str. 727-729)

2.15. Według wyjaśnień Dyrektora Ośrodka nie prowadzono analizy rynku pod kątem zapotrzebowania na prowadzenie kształcenia w poszczególnych zawodach z tego powodu, że uczennice szkoły pochodzą z obszaru całego kraju.

(dowód: akta kontroli, str. 724)

Uwaga
dotycząca
kontrolowanej
działalności

Zdaniem NIK, realizowanie zadań opiekuna usamodzielnienia przez pracownika MOW jedynie do czasu pobytu wychowanki w MOW, bez uzyskania potwierdzonej informacji o zmianie opiekuna, jak również ograniczanie się do kontaktu telefonicznego i śledzenia portali społecznościowych, bez stosownych analiz służących modyfikacji podejmowanych działań, nie służy w wystarczającym stopniu właściwemu przygotowaniu kolejnych wychowanek do procesu usamodzielniania.

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1) Złożenie do sądu wniosku o uchylenie środka wychowawczego nałożonego na wychowankę (497) przez wicedyrektora Ośrodka, bez upoważnienia Dyrektora Ośrodka do wykonania tej czynności, naruszało postanowienia § 11 rozporządzenia w sprawie kierowania do MOW. Dyrektor MOW w wyjaśnieniach w tej sprawie podał, że miało to charakter sporadyczny i wynikało z krótkotrwałej jego nieobecności i pilności załatwienia.

(dowód: akta kontroli, str. 41, 45-47, 93)

2) Działaniem nierzetelnym i naruszającym przepisy § 10 ust. 1 rozporządzenia w sprawie kierowania do MOW i zapisy § 24 ust. 1 Statutu Ośrodka było niepowiadomienie o trzech uciezkach wychowanek⁶⁶ najbliższej jednostki Policji, jednostki Policji w miejscu zamieszkania nieletniej oraz właściwego sądu rodzinnego oraz o jednej ucieczce wychowanki⁶⁷ jednostki Policji w miejscu zamieszkania nieletniej i właściwego sądu rodzinnego. Dyrektor Ośrodka wyjaśnił, że o trzech uciezkach niezwłocznie powiadomiono telefonicznie tylko najbliższą jednostkę policji oraz, że przyczyną niepowiadomienia o trzech uciezkach wychowanek instytucji wskazanych w przywołanych przepisach był ich powrót odpowiednio po czterech, dwóch i kilku godzinach. Niepowiadomienie o jednej ucieczce najbliższej jednostki Policji, Dyrektor wyjaśnił przeoczeniem.

(dowód: akta kontroli, str. 80-81, 84-85)

3) W przepisach § 4 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie kierowania do MOW postanowiono, że dyrektor zapoznaje wychowankę z jego prawami, obowiązkami i zasadami pobytu w MOW bezpośrednio po przybyciu do Ośrodka, podczas gdy wychowanki złożyły oświadczenia stwierdzające wykonanie tych czynności dopiero w dniu następnym od przybycia (dwie wychowanki⁶⁸), po dwóch dniach od przyjęcia (cztery wychowanki⁶⁹), po upływie 27 dni, 5 miesięcy oraz roku i 11 miesięcy od przybycia do MOW (odpowiednio po jednej wychowance⁷⁰).

(dowód: akta kontroli, str. 98-106)

⁶⁶ Wychowanka 409 uciekła z 23 na 24.03.2014 r., wychowanka 555 uciekła 28.09.2015 r., wychowanka 571 uciekła 2.10.2015 r.

⁶⁷ Wychowanka 459.

⁶⁸ Wychowanki 314 i 356.

⁶⁹ Wychowanki 250, 252, 317 i 357.

⁷⁰ Wychowanki odpowiednio: 287, 309 i 253.

Dyrektor MOW sprawę ww. wychowanek wyjaśnił m.in. przybyciem wychowanek w godzinach wieczornych, przyjazdem jednocześnie w tym samym dniu trzech nieletnich lub przeoczeniem.

(dowód: akta kontroli, str. 931-933)

4) Nieuzyskanie zgody sądu na przebywanie w Ośrodku do zakończenia roku szkolnego trzech⁷¹ wychowanek, które osiągnęły pełnoletność, było niezgodne z przepisami art. 73 § 2 ustawy z 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich⁷² oraz postanowieniami § 26 ust. 2 Statutu Ośrodka. Sprawę wychowanki (252) Dyrektor MOW wyjaśnił przeoczeniem właściwego terminu wykreślenia z ewidencji Ośrodka, bowiem za zgodą sądu została ona już wcześniej urlopowana do Domu Ochrony Poczętego Życia w Odolanowie. Sprawę wychowanki (357) Dyrektor wyjaśnił uzyskaniem zgody sędziego na przedłużenie pobytu w rozmowie telefonicznej, a sprawę wychowanki (413) wyjaśnił przeoczeniem obowiązku wnioskowania do sądu o zgodę na przedłużenie pobytu w Ośrodku.

(dowód: akta kontroli, str. 95-96, 130, 132)

5) Programy (IPE-T lub IPR-E dla 13 wychowanek) sporządzone zostały z naruszeniem przepisów § 5 ust. 2 rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia z 2010 r., a następnie § 6 ust. 1 rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia z 2015 r., bowiem nie zawierały wszystkich elementów wymaganych tymi przepisami, co zostało opisane wyżej.

Na nieprawidłowości w I-PET wskazało również Kuratorium Oświaty w protokole z kontroli doraźnej przeprowadzonej w marcu 2017 r. na zlecenie NIK. Polegały one na nieuwzględnieniu w nich działań wspierających rodziców wychowanek oraz, w zależności od potrzeby, zakresu współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży, jak również zakresu współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami i wychowankami w realizacji zadań ośrodka.

(dowód: akta kontroli, str. 838-840, 843-845, 956-964)

Sprawę nieokreślenia okresu oraz wymiaru godzin udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej wychowance Dyrektor MOW wyjaśnił tym, że termin realizacji zajęć specjalistycznych, wyrównawczych jest stały na rok szkolny, natomiast dla zajęć edukacyjno-profilaktycznych jest ruchomy z powodu zmieniającego się grafiku pracy wychowawcy. Działania z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego nie znajdują bezpośredniego odzwierciedlenia w IPE-T gdyż doradca zawodowy został zatrudniony od roku szkolnego 2016/2017. Sprawę braku zapisów dotyczących współpracy specjalistów i nauczycieli z rodzicami wychowanek wyjaśnił tym, że są one dokonywane w dziennikach zajęć i, że polegają na rozmowach telefonicznych, umieszczaniu dokumentów na stronie internetowej Ośrodka i przesyłaniu informacji pocztą.

(dowód: akta kontroli, str. 835)

6) Ośrodek do dnia 31 marca 2012 r. nie dostosował do wymogów określonych dla IPE-T w przepisach wydanych na podstawie art. 71b ust. 7 pkt 2 ustawy z 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁷³ Indywidualnych Programów Resocjalizacyjno – Edukacyjnych sporządzonych dla sześciu wychowanek.

(dowód: akta kontroli, str. 847, 849)

⁷¹ Wychowanki 252, 357 i 413.

⁷² Dz. U. z 2016 r., poz. 1654.

⁷³ Dz. U. z 2016 r., poz. 1943, ze zm.

Dyrektor Ośrodka w tej sprawie podał, że trudno jest jednoznacznie wyjaśnić przyczynę niedokonania działań w zakresie dostosowania tych programów.

(dowód: akta kontroli, str. 849)

7) Niedokonywanie oceny zasadności pobytu wychowanek w MOW, pomimo takiego obowiązku nałożonego na zespół udzielający pomocy psychologiczno-pedagogicznej nieletnim umieszczonym w Ośrodku, było niezgodne z postanowieniami przepisów § 40 rozporządzenia w sprawie zasad działania placówek publicznych z 2011 r., a następnie przepisami § 29 rozporządzenia w sprawie zasad działania placówek publicznych z 2015 r.

(dowód: akta kontroli, str. 840, 845)

Dyrektor MOW w wyjaśnieniach nie wskazał przyczyn niedokonywania takich ocen. Podał tylko, że na radzie pedagogicznej były przekazywane informacje w zakresie wychowanek, które pozostają w Ośrodku.

(dowód: akta kontroli, str. 933, 935-949)

8) Dzienniki zajęć psychologów i pedagogów, były prowadzone nierzetelnie i z naruszeniem przepisów § 19 rozporządzenia w sprawie prowadzenia dokumentacji przebiegu nauczania z 2014 r. W dziennikach tych w tygodniowym planie zajęć stałych podane były tylko godziny, w których zajęcia będą prowadzone, bez podania informacji, jakie zajęcia będą prowadzone. W ocenie NIK brak takich informacji uniemożliwia prawidłowy nadzór Dyrektora MOW nad sposobem realizacji zajęć przez psychologów i pedagogów.

(dowód: akta kontroli, str. 783, 799-800, 807, 819)

Dyrektor Ośrodka w powyższej sprawie podał min., że odtąd przyjmuje się zasadę wpisywania uszczegółowionych informacji dotyczących zajęć prowadzonych przez pedagogów i psychologów w tygodniowym rozkładzie zajęć, z których będzie wynikać jasno charakter/rodzaj planowych w danym dniu zajęć.

(dowód: akta kontroli, str. 934)

Ocena
częstkowa

Ośrodek dla swoich wychowanek sporządził indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne, jednakże nie uwzględniono w nich wszystkich elementów wymaganych przepisami. Proces resocjalizacji nieletnich wspomagany był także poprzez szereg zajęć specjalistycznych oraz wykonywanie różnorodnych czynności dnia codziennego. Procedura niezwłocznego zapoznawania nowoprzybyłych wychowanek z ich prawami i obowiązkami, jak i zasadami pobytu w Ośrodku, nie w każdym przypadku była przestrzegana. W Ośrodku nie odnotowano żadnych zachowań nadzwyczajnych wychowanek Ośrodka. Liczba skreślonych wychowanek z powodu przeniesienia do innego MOW ze względów wychowawczych obniżyła się, nie mniej jednak nastąpił wzrost liczby wychowanek wykreślonych z MOW ze względu na ucieczkę, brak powrotu z urlopu lub przepustki, jak również wzrosła liczba ucieczek z 25 w 2012 r. do 31 w 2016 r.

3. Działania nadzorcze w zakresie resocjalizacji

Opis stanu
faktycznego

3.1. Dyrektor MOW nie przedłożył dla celów kontroli NIK zarządzeń lub innych dokumentów skierowanych do pracowników MOW, w których zawarte byłyby wytyczne w sprawie podejmowania działań wspomagających proces resocjalizacji wychowanek. W wyjaśnieniach w tej sprawie przytoczył jedynie przykłady takich działań podejmowanych w MOW (opisane w pkt 3.6. wystąpienia). Z ustaleń opisanych w 1.3. niniejszego wystąpienia wynika, że kadra Ośrodka uczestniczyła w szkoleniach i kursach podnoszących jej kwalifikacje w zakresie prowadzenia procesu resocjalizacji dzieci i młodzieży niedostosowanej społecznie.

(dowód: akta kontroli, str. 306-322, 852)

3.2. W latach 2012-2016 działalność MOW w zakresie kształcenia i resocjalizacji była przedmiotem kontroli lub nadzoru przeprowadzonego przez:

a) sędziego Sądu Rejonowego w Jarocinie – w sumie pięć kontroli, po jednej każdego roku; w zaleceniach z kontroli przeprowadzonej w 2012 r. sędzia zwracała uwagę na przestrzeganie przepisów w zakresie zapoznawania wychowanek nowoprzybyłych do MOW z ich prawami i obowiązkami po przybyciu do Ośrodka oraz wnioskowała o uzupełnienie brakujących w aktach wychowanek oświadczeń w tym zakresie; w sprawozdaniach z kontroli w kolejnych latach sędzia oceniała prowadzenie dokumentacji wychowanek w sposób nienaganny; po kontroli w 2016 r. sędzia oceniła całokształt działalności MOW pozytywnie i nie sformułowała zaleceń pokontrolnych.

b) Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich – jedna wizytacja w ramach krajowego mechanizmu prewencji przeprowadzona w maju 2012 r. w wyniku, której zostały sformułowane następujące zalecenia: wyeliminowanie karania poprzez pracę, stosowania kary w postaci przeniesienia do innej placówki oraz skorygowanie zapisów Regulaminu w tym zakresie, zaprzestanie stosowania odpowiedzialności zbiorowej, wyeliminowanie kary w postaci zakazu kontaktów z osobami spoza rodziny, zaprzestanie stosowania kar spoza Regulaminu i Statutu Ośrodka, zapewnienie wszystkim nieletnim zajęć na świeżym powietrzu, przez co najmniej 2 godziny dziennie, jeżeli pozwala na to pogoda, przeprowadzenie remontu boiska, zorganizowanie szkoleń dla pracowników Ośrodka z zakresu ochrony praw dziecka w prawie międzynarodowym i krajowym, zobowiązanie personelu MOW do rzetelnego i terminowego wypełniania dokumentacji, unowocześnienie i zwiększenie oferty programowej oddziaływań grupowych i systematyczne stosowanie w praktyce wychowawczej warsztatów i zajęć grupowych, zapewnienie poufności rozmów telefonicznych wychowanek, bezzwłoczne przeprowadzanie wstępnych badań wychowanek oraz rzetelne wypełnianie dokumentacji medycznej, udostępnienie wychowankom adresów instytucji stojących na straży praw człowieka oraz Kodeksów grup. Z korespondencji pomiędzy Dyrektorem MOW i Biurem Rzecznika wynika, że wszystkie zalecenia zostały zrealizowane.

c) organ prowadzący Ośrodek – w kontroli przeprowadzonej w czerwcu 2016 r. stwierdzono brak potwierdzenia realizacji zajęć specjalistycznych EEG Biofeedback w miesiącu wrześniu 2014 r. oraz wpisów określających czas trwania tych zajęć z poszczególnymi wychowankami. Z przesłanej do Marszałka informacji Dyrektora MOW wynika, że w trakcie rozmowy służbowej pouczył nauczyciela prowadzącego te zajęcia o prawidłowym prowadzeniu dziennika zajęć.

d) Kuratorium Oświaty – w raporcie z ewaluacji zewnętrznej problemowej przeprowadzonej w I kwartale 2014 r. stopień wypełniania przez MOW wymagań został oceniony na poziomie wysokim; we wnioskach zwrócono uwagę m.in. na: bardzo dobre warunki lokalowe Ośrodka; zaangażowanie kadry i jakość świadczonych usług; duże poczucie bezpieczeństwa fizycznego i psychicznego wychowanek; możliwość współtworzenia przez wychowanki obowiązujących norm i aktywnego uczestnictwa w życiu Ośrodka; pozytywne walory wpływu zmian metod oddziaływania z restrykcyjnych na wzmacniające; podejmowanie różnorodnych inicjatyw, w tym realizację projektów edukacyjnych i profilaktycznych, środowiskowych i szkolnych, działalność harcerską i wolontariacką; różnorodność udzielanego wsparcia; zgodne z potrzebami wychowanek i pozytywnie oceniane sposoby resocjalizacji stosowane w Ośrodku.

(dowód: akta kontroli, str. 301-305, 733-744, 850-851, 863-918, 923-928)

3.3. Kontrola MOW w zakresie organizacji i prowadzenia zajęć dydaktycznych oraz wychowawczych (resocjalizacyjnych) przeprowadzona w marcu 2017 r. przez Kuratorium Oświaty w Poznaniu Delegaturę w Kaliszu na zlecenie NIK wykazała, że:

- wszyscy nauczyciele zatrudnieni w Ośrodku posiadali kwalifikacje niezbędne do nauczania prowadzonych przedmiotów i zajęć;
- szkolny zestaw programów nauczania dla gimnazjum specjalnego i zasadniczej szkoły zawodowej specjalnej był zgodny z wymaganiami określonymi w przepisach prawa;
- praca resocjalizacyjna (w tym dydaktyczna, wychowawcza oraz profilaktyczna) była planowana i prowadzona z uwzględnieniem potrzeb, możliwości i zainteresowań uczniów;
- zapewniona była właściwa jakość zajęć wychowawczych.

(dowód: akta kontroli, str. 950-956)

3.4. W rejestrze skarg i wniosków nie została zarejestrowana żadna skarga. Dyrektor podał w wyjaśnieniach, że w latach 2015-2016 nie było żadnego przypadku złożenia skargi przez wychowankę.

(dowód: akta kontroli, str. 723, 730-732)

3.5. Dyrektor MOW wskazał na następujące problemy, z którymi się spotyka we współpracy z sądami rodzinnymi: „brak możliwości bezpośredniego kontaktu z sędziami w istotnych sprawach dotyczących nieletnich (odmowa połączenia); możliwość kontaktu tylko z pracownikiem biura obsługi klienta, który nie jest zorientowany w sprawach nieletnich, brak kontaktu z wydziałem; tłumaczenie braku decyzji sądu w istotnych dla wychowanek sprawach nieobecnością i urlopami sędziów; brak wiedzy psychologicznej sędziów z obszaru potrzeb nieletnich, co przekłada się na nieprawidłowe decyzje, co do ich przyszłości; zwlekanie z wystawieniem nakazu zatrzymania i doprowadzenia, co w konsekwencji opóźnia działania Policji; bardzo opóźnione odpowiedzi na wnioski o urlopowanie z placówki; długie terminy sporządzania wywiadów kuratorskich; konieczność wielokrotnego monitowania o przesłanie prawomocnych postanowień sądów; opóźnienie w badaniach nieletnich przez biegłych w OZSS⁷⁴ (długi okres oczekiwania) i konieczność inicjowania tych działań przez placówkę; podejmowanie decyzji dotyczących przyszłości nieletnich (np. zwalnianie z placówki) wbrew sugestiom Ośrodka”.

(dowód: akta kontroli, str. 852)

Wśród problemów, z jakimi się spotyka Dyrektor Ośrodka we współpracy z opiekunami prawnymi były m.in.: „brak reakcji na korespondencję z Ośrodka; brak kontaktu telefonicznego z rodzicami poprzez nieodbieranie telefonów w szczególności w przypadku opóźnionego powrotu do placówki; brak inicjowania kontaktów z dzieckiem ze strony rodziców; umożliwianie i tolerowanie ze strony opiekunów nieterminowych powrotów do placówki (zgoda na „naciągane zwolnienia lekarskie”); ukrywanie nieletnich przebywających na ucieczkach lub opóźnionych powrotach; nieinformowanie o problemach wychowawczych z córką podczas urlopowania; brak udziału rodziców w badaniach prowadzonych przez biegłych w OZSS oraz w rozprawach sądowych; opóźnienia w zaopatrzeniu dziewcząt w odzież i środki higieniczne; uleganie naciskom nieletnich o zmianę środka wychowawczego bez konsultacji z placówką”.

(dowód: akta kontroli, str. 852-853)

⁷⁴ Tj. Opiniodawczy Zespół Sądowych Specjalistów.

Do problemów, na jakie Ośrodek natrafił we współpracy z placówkami, z których nieletnie trafiły do MOW, należały problemy z domami dziecka/wioskami dziecięcymi, do których Dyrektor zaliczył m.in.: „negatywne nastawienie do urlopowania nieletnich; utrudnianie kontaktów z rodzeństwem; deficyty w kontaktach opiekuna z placówką z nieletnią i częstotliwość, jakość i zaangażowanie w sporządzaniu paczek higieniczno – odzieżowych”.

(dowód: akta kontroli, str. 852-852)

3.6. MOW współpracował z różnymi instytucjami działającymi na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny. Podejmowano współpracę z Dolnośląską Szkołą Wyższą, Instytutem Pedagogiki Specjalnej we Wrocławiu w zakresie wymiany doświadczeń w pracy pedagogicznej, z Polskim Związkiem Wędkarskim w Poznaniu, w efekcie czego młodzież otrzymała nieodpłatnie 12 rowerów wraz z wyposażeniem, z Młodzieżowym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym w Borzęcicach i Zakładem Opiekuńczym w Szelejewie w ramach pomocy wolonatriackiej, z Departamentem Zdrowia Urzędu Marszałkowskiego w Poznaniu, w tym z Wojewódzkim Funduszem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w celu uzyskania dofinansowania wypoczynku wychowanek; z Departamentem Kultury Urzędu Marszałkowskiego w Poznaniu w celu umożliwienia wychowankom korzystania z tanich biletów wstępu na spektakle kulturalne organizowane przez teatry poznańskie; z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Poznaniu w celu umożliwienia uzdolnionym podopiecznym występu artystycznego stanowiącego pomoc przy organizacji Spotkania z Mikołajem w grudniu 2015 r. w Auli Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu; z Zakładem Opieki Zdrowotnej Uzależnień i Współzależnień „KARAN” w Kaliszu w celu umożliwienia wychowankom udziału w zajęciach profilaktycznych „Program Wczesnej Interwencji FRED”.

(dowód: akta kontroli, str. 852-853)

Ustalone
nieprawidłowości

Ocena
częstkowa

W działalności kontrolowanej jednostki nie stwierdzono nieprawidłowości.

Kurator Oświaty nie wniósł żadnych uwag i zastrzeżeń do procesu kształcenia oraz prowadzonych działań wychowawczych, po kontroli przeprowadzonej w marcu 2017 r. na zlecenie NIK. MOW realizował wnioski po kontrolach instytucji zewnętrznych. Współpraca podejmowana z organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży pozwalała na realizację wielu różnorodnych działań.

4. Monitoring procesu resocjalizacji wychowanków MOW

4.1. Dyrektor Ośrodka, w latach 2015-2016 sprawował nadzór pedagogiczny nad działalnością wychowawczą. W ramach tego nadzoru we współpracy z wicedyrektorkami przeprowadził ewaluację wewnętrzną obejmującą: przejawy agresji i przemocy – działania profilaktyczne, problemy adaptacyjne wychowanek, problem nikotynizmu i stosowania środków psychoaktywnych na terenie Ośrodka, współpracę zespołów Rady Pedagogicznej w planowaniu i realizowaniu działań MOW odpowiednich do jej zadań i zagadnień czy promowana jest wartość edukacji.

(dowód: akta kontroli, str. 453-518, 524, 530)

Dyrektor przedstawiał Radzie Pedagogicznej wyniki i wnioski ze sprawowanego nadzoru w dniach 31 sierpnia 2015 r. i 2016 r. Na ich podstawie sformułowano m.in. następujące zalecenia do pracy: opracować program pracy zajęć wyrównawczych lub zainteresować i wpiąć w rozkład nauczania (uwzględnić pracę z IPET); przedstawić w klasach: statut, szkolny system oceniania, programy profilaktyczny i wychowawczy; przygotować propozycje szkolenia zawodowego; zadbać o dyscyplinę pracy na lekcji;

przygotować programy nauczania do zasadniczej szkoły zawodowej i ewaluację programów nauczania w gimnazjum.

(dowód: akta kontroli, str. 524, 530)

4.2. W latach 2012-2016 nie dokonywano okresowych wielospecjalistycznych ocen poziomu funkcjonowania uczennic/wychowanek i nie modyfikowano IPE-T⁷⁵.

(dowód: akta kontroli str. 840-841, 845-846)

4.3. Zespół powołany zarządzeniem Dyrektora w dniu 3 marca 2017 r. dokonał oceny efektywności podejmowanych działań, w szczególności dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych wobec poszczególnych wychowanek. Z oceny tych działań wobec poszczególnych wychowanek wynika, m.in., że: wychowanka początkowo przejawiała silny negatywizm szkolny i niechęć do nauki, spowodowany dużymi zaległościami i nierealizowaniem obowiązku szkolnego, a motywowana i zachęcana do pracy zaczęła osiągać powodzenia; zachowanie wychowanki uległo istotnej poprawie, częściej kontroluje swoje emocje, potrafi konstruktywnie odnieść się do zwracanych uwagi ze spokojem ich wysłuchać, co wcześniej nie było możliwe; wychowanka wymaga ciągłej pracy w obszarze podnoszenia poziomu rozumienia norm i zachowań społecznych oraz kształtowania własnego systemu wartości. W ocenie swojej Zespół wskazał działania do realizacji z poszczególnymi wychowanymi poprzez opiekę psychologiczną wspierającą procesy emocjonalno-motywacyjne i intelektualne.

W lutym 2017 r. przeprowadzono badanie poziomu bezpieczeństwa wychowanek⁷⁶. Celem badania było pozyskanie informacji na temat ich poczucia bezpieczeństwa. Badanie wykazało m.in., że 93% wychowanek ma poczucie bezpieczeństwa w Ośrodku, najbardziej rozpowszechnioną formą agresji jest przemoc słowna, rzadko fizyczna (np. pobicie), a powodem nieporozumień wśród wychowanek były plotki.

(dowód: akta kontroli str. 538-571)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Z naruszeniem przepisów § 5 ust. 9 rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia z 2010 r., a następnie § 6 ust 9 rozporządzenia w sprawie organizowania kształcenia z 2015 r., w latach 2012-2015 (do 30.08) nie rzadziej niż raz w roku szkolnym, a w latach (od 1.09.) 2015-2016 co najmniej dwa razy w roku szkolnym, w Ośrodku nie była dokonywana wielospecjalistyczna ocena poziomu funkcjonowania uczennicy/wychowanki oraz, w miarę potrzeb, nie dokonywano modyfikacji IPE-T.

Dyrektor potwierdził w wyjaśnieniach, że nie była dokonywana okresowa, wielospecjalistyczna ocena poziomu funkcjonowania uczennic/wychowanek, o której mowa w ww. rozporządzeniu. Dodał, że ocena taka została wdrożona obecnie i wymóg jej dokonywania będzie systematycznie przestrzegany.

(dowód: akta kontroli, str. 840-841, 845-846, 1039)

Uwaga
dotycząca
badanej
działalności

Ośrodek, w zakresie monitorowania losów byłych wychowanek⁷⁷, w celu oceny skuteczności procesu resocjalizacji (w latach 2015-2016), nie dysponował 100% wiedzą o losach wszystkich byłych wychowanek, m.in. ile wychowanek podjęło pracę, ile kontynuowało naukę, ile trafiło do zakładu poprawczego, karnego, aresztu śledczego. Ośrodek nie prowadził monitoringu w sposób zorganizowany i usystematyzowany, pozwalający ocenić proces resocjalizacji. Dyrektor w wyjaśnieniu

⁷⁵ Ustalenia dokonano na próbie 15 kontrolowanych wychowanek (z pkt 2.7. niniejszego wystąpienia).

⁷⁶ Anonimowe badanie ankietowe przeprowadzone w lutym 2017 r. na grupie 60 podopiecznych w wieku od 13 do 18 lat oraz 39 osobowej grupie grona pedagogicznego.

⁷⁷ Zarówno tych, które zakończyły proces resocjalizacji przed ukończeniem 18. roku życia, jak i tych, które opuściły Ośrodek po ukończeniu 18. roku życia.

opisał losy dziewięciu wychowanek i wyjaśnił, że wiedza jest pozyskiwana poprzez kontakt telefoniczny, a istotne informacje uzyskiwane są od kuratorów sądowych; nierzadko były wychowanki odwiedzają placówkę, piszą listy. Dodał, że na stronie internetowej Ośrodka, w zakładce „listy od absolwentek” są informacje od byłych wychowanek o ich losach, powodzeniach, jak również kłopotach i problemach.

(dowód: akta kontroli, str. 588, 589, 970, 986-1027)

W części VI załącznika do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 6 sierpnia 2015 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek⁷⁸ dotyczącego m.in. młodzieżowych ośrodków wychowawczych w charakterystyce wymagań na poziomie wysokim ujęto m.in. następujące zapisy: „placówka pozyskuje i wykorzystuje informacje o losach byłych wychowanków do promowania wartości edukacyjnych”, „pozyskane informacje o losach byłych wychowanków potwierdzają skuteczność podejmowanych działań profilaktyczno-wychowawczych, edukacyjnych, terapeutycznych i resocjalizacyjnych”.

Zdaniem NIK, monitorowanie w sposób usystematyzowany (a nie przypadkowy) losów byłych wychowanek powinno być dla Ośrodka niezbędnym elementem ewaluacji podejmowanych działań mających służyć ocenie skutecznej resocjalizacji wychowanek.

Ocena
cząstkowa

Dyrektor Ośrodka prowadził nadzór pedagogiczny i dokonywał oceny efektów procesu resocjalizacji wychowanek. W MOW nie dokonywano wielospecjalistycznych ocen poziomu funkcjonowania, będących niezbędnym elementem oceny skuteczności podejmowanych działań wobec wychowanka przebywającego w MOW. Monitoring losów byłych wychowanek polegał jedynie na utrzymywaniu z niektórymi z nich kontaktów telefonicznych, e-mail lub listownych.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski
pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁷⁹, wnosi o podjęcie działań w celu:

- 1) przeprowadzania okresowych wielospecjalistycznych ocen poziomu funkcjonowania wychowanek/uczennic;
- 2) wprowadzenia do Statutu MOW wszystkich zagadnień wymaganych rozporządzeniem w sprawie statutów placówek publicznych;
- 3) przestrzegania maksymalnej dopuszczalnej liczby uczennic w oddziałach szkolnych oraz wychowanek w grupach wychowawczych;
- 4) przestrzegania procedury zgłaszania policji i sądowi rodzinnemu ucieczek nieletnich z MOW;
- 5) zapoznawania nowoprzybyłych do MOW nieletnich z ich prawami i obowiązkami oraz z zasadami pobytu w Ośrodku MOW bezpośrednio po ich przybyciu;
- 6) pozostawiania w Ośrodku wychowanek, które osiągnęły pełnoletność, do zakończenia roku szkolnego, wyłącznie za zgodą sądu rodzinnego;
- 7) opracowywania IPE-T zawierających wszystkie elementy wymagane przepisami rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia z 2015 r.;

⁷⁸ Dz.U. poz. 1214.

⁷⁹ Dz. U. z 2017 r., poz. 524.

- 8) dokonywania oceny zasadności pobytu wychowanek w MOW przez zespół udzielający pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- 9) podawania w dziennikach zajęć psychologów i pedagogów informacji o stałych zajęciach specjalistycznych zaplanowanych do realizacji w danym dniu tygodnia;
- 10) spełnienia wymagań z zakresu bezpieczeństwa, dotyczących ogrodzenia terenu Ośrodka oraz realizacji zaleceń pokontrolnych wynikających z rocznych przeglądów technicznych obiektów budowlanych;
- 11) przekazywania organowi prowadzącemu kopii protokołów z kontroli zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania
uwag
i wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku zgłoszenia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, dnia 12 maja 2017 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Kontrolerzy

Dyrektor

Joanna Józwiak
główny specjalista kontroli państwowej

z up. Grzegorz Malesiński
wicedyrektor

Irena Wróblewska
główny specjalista kontroli państwowej